·K·I·

KNER

A MERENGŐHÖZ

ANTHOLÓGIA

VÖRÖSMARTY MIHÁLY

LEGSZEBB

KÖLTEMÉNYEIBŐL

GYOMÁN

nyomtattatott Kner Izidor betűivel

1 9 2 1.

ÁLOM ÉS VALÓSÁG

KÖLTEMÉNYEK
ANTIK FORMÁBAN

ÁRPÁD EMELTETÉSE

Nézz Árpádra, magyar! ki hazát állíta nemed-
[nek;
Nézd, s tiszteld képét Álmos fejedelmi fiának.
Őt magas Ung mezején vérontó férfiak és bölcs
Hadvezetők szabadon választván harcos
[urokká,
Bátor örömriadás közepett pajzsokra emelték.
Mint kel erős viharok tetején a sziklai nagy sas:
Úgy kele a fejedelmi fiú országos erőben,
Párduca lebbenvén és kardja az égre ragyog-
Samint lelkében végig pillanta temérdek [ván.
Hunnia térségén, láng lett egyszerre szeméből,
És rettentőbben rezegett buzogánya kezében.
Úgy lőn, mint érzé. Tisza boldog partjait és a
Nagy Duna mellékét ellepték gyenge fiakkal
S hó kebelű deli hölgyekkel diadalmas apáink,
S a bús csendbe merűlt országok puszta határit
Napkelet ifjainak dobogó paripái tiporták.

ZRÍNYI

Néz nyúgatra, borús szemmel néz vissza ke-
[letre
A magyar, elszakadott testvértelen ága nemé-
A könyörű eget, a földet vizsgálja hiába: [nek;

Nem leli meg nagyait, nem téged, messzeható
[kéz,
Zrínyi! dicsőségünk, végső daliája nevünknek.
Minket béke ölel, kürtszó nem ijeszt fel öléből!
Völgy és hegy, s a frígyes egek gyönyörinkre
[mosolygók,
S kedvesek a ligeten folyamok menetében az
[árnyak;
És ha kedünk, ha ez a lélek nem volna le-
[törve,
Mely bal sorsa fölött diadalmasan álla, s va-
[donná
Pusztúlási között sem hagyta vadulni hazán-
[kat,
Bántatlan mulatozhatnánk százféle örömmel,
S verhetné az eget tíz ország szerte magyar
[dal.
De te, midőn egyedül várad közepébe vonúlál,
Fegyverid, a leghűbb társak, villogva le hoz-
[zád,
S a hadat, és a had munkáit büszke Szigetnél
Égi sugalmaktól ihlett lelkedbe fogadtad,
S mély vala, s szent a gondolatok forrása szi-
[vedben,
Mert a szent haza volt, az örökké drága ma-
[gyarnak:
Akkor nem vala oly bájjal környéked igéző.
És mikoron, valamint a távol tengeri zúgás,
Vagy mint eldühödött zivatar morajában utó-
[hang,
Úgy zendűle föl a megharcolt ütközet, a már
Század előtt küzdött viadalmak hangja, kö-
[rödben,
S istenedő szemmel daliákat, s harci vidéken,

Sok had tengere közt Szigetet, mint áll vala,
[látád,
S ősödet, elmaradó Vidot amint kémli vasával
És „Deli Vid, Deli Vid!“ törököt rettentve
[kiáltja.
Durva török pedig elréműl, s fut előle hadastúl,
S a roppant tábor derekát fölijeszti futással;
Akkor az ifju tatár, s az erőben durva Demir-
Déli ölő szélként fölkelnek víni Szigetre, [hám,
És dörög, és reng a kapu sok szakadatlan ütés-
[től; —
Mindezeken mikor andalgasz s a szörnyü csa-
[ták közt
Rózsavilágában, mint tündér hajnali álmot,
Felhozod a gyönyörű, a gyönge Kumilla sze-
[relmét;
Vagy pedig intézed, deli Vid szép hölgye
[miként jár
Férje után Szolimán seregében, az angyali
[hűség
Szárnyain, és védőt mint lel viadalmas urában,
Őket jó Karabúl, mint sólyomszárnyu sebes
[szél,
Hogy viszi rajta ütő törökök boszujára Szi-
[getbe:
Illyen gondolatok közepett szép lelki világod
Földöntúli lakók seregével gazdagon, amint
Ontja dalait, az örök hévvel lobogókat, azon-
[ban,
Néma, s borúlt, mint a mély sír, körülötted
[az éjfél:
Akkor sincs biztos nyugodalmad az őri falak
[közt;
Mert tolvaj török üszköt vet váradra, lobogva

Völgyi lidércként átröpül az, fölijeszti magá-
[nyos
Éjedet álfénnyel, s rettentő szikralökéssel;
És egyszerre lakod mind a négy sarka meg-
[indúl,
Rengenek a megütött falak, árkod gödrei tel-
[nek
S dárdavető hajdúk riogatnak benne falaidra;
Akkor az égi lakók lelkedből összezavartan
A fölvert álmok halovány seregeihez együl-
[nek,
S képöket oly tisztán többé nem látja meg
[elméd.
Mégis erőt veszesz a bal időn: daliái Sziget-
[nek
Hírkoszorú nélkül nem fognak menni halálra.
Mint viharok közepett magasulva fogantatik
[a sas,
És közel a villám honjához kél ki rideg kőn:
Úgy amit magas elmédben hadakozva fo-
[gadtál
Harc villámi között keleted ki világra: azért
[forr
Véresen és szilajon dalaidban az emberölő
[harc,
És az erő, a férfi kebel diadalma, királyként
Őrzi nehéz méltóságát zaj-szülte müvednek.
Így te, dicső, kétszer fizeted le hazádnak adó-
[dat:
Vassal is, ami csatát zengél, tusakodva meg-
[állván
S rajtad ütő törökök már félnek lenni előtted,
Szűtelenűl, rend-bomlottan váraikba oson-
[nak,

Reszketvén ott is hadat űző Zrínyi nevétől.
De ölel a haza, s mond örömében sírva fiának;
Mi pedig áldva fűzünk szent emlékedre boros-
[tyánt,
És az idő röptét terhes bánattal elállván,
Kérdjük ohajtva: vezér költőt még ád-e ha-
[sonlót
Hozzád, haj! te korán elirígylett fénye sze-
[münknek!
Vagy kárhozva levénk, hogy örökké vissza-
[sohajtsunk,
S nagy példákra magyar már naggyá lenni
[ne tudjon?

PÁZMÁN

Pázmán, tiszta valóságnak hallója egekben,
Megtért térítő állok az Isten előtt,
S hirdetek új tudományt, ó halld, s vedd
[szívre magyar nép:
„Legszentebb vallás a haza s emberiség."

MÉH

Hulló harmatnak szeretője s a harmatos ágé,
Mézajakú kis raj nyugszom e rózsa megett.
Engem az illatnak szédíte meg árja, csapongót,
S mellyet nem sejték, a tövis éle megölt.

KÉT GYERMEK SÍRJA

Ó anya! meg ne sirass, hogy ezen kis sírba
[leszálltam:
Játszani szállottam kedves öcsémhez alá.

SZIGET

Honfi! ha fellépendsz düledék várára Sziget-
Sírva ne említs szót sajnos eleste felől: [nek,
Ott hős Zrínyi körűl bátor daliái nyugosznak:
Gyönge panasz-szózat bántja nagy álmai-
[kat.

A BOLDOG

Birlak-e, vagy csábúlt szemeim játéka im e kéz,
És e hókebel és e picin édes ajak?
Illat-e ez, mellyet beszivok szomjamban alél-
[tan,
S melynél olvadozok, láng-e ez angyali
[szem?
Úgy van! egész tündérország bűbája körűlfont,
S én gyönyörérzékből istenek álma vagyok.

IZMÉN SÍRJÁRA

Sok szívnek gyötrelme mig élt, gyötrelme
[hogy elhalt,
A gyönyörű Izmén nyugszik e hantok alatt.

SZÉP ÉS HŰ

Szép vagy, Amália, szép; de ha szép a bájos
[Elíza.
Jaj neked! Ő hűbb is, nem csalogatja hivét.
Őt, mint kincset, az ifju szivében fogja viselni:
Téged, hogy hervadj, keblire fényleni tűz.

SZÍV

Szív vagyok, elkeserűlt ifjúnak szíve, üres ház,
Melyben kedv nélkűl száll meg az égi lakos;
Itt az öröm szomorúvá lesz, kéj és gyönyör
[elhal,
A boldog szerelem megriad, és tova kél.
Néma halál, te szelíd vendég, jer s zárd el az
[ajtót.
S írd rá: búk, örömek, vissza! bemenni tilos.

BÚS KERT

E helyet elbódúlt szerető keresé ki magának,
És szomorú fákkal rakta meg a szomorú.
Őt tavasz, ősz, egyaránt s tél és nyár sírva
[találta,
Mint bujdokló rém jár vala lombjai közt.
Nézz be utas s ha talán elszúnyadt volna, ki-
[vánjad:
Álma legyen boldog: élete nem vala az.

A PUSZTA SÍR

A Duna habjainál ki van itt a kisded üregben
Pusztán, s omladozó hamvai jeltelenül?
Menj harsogva, folyam! mely gyakran vitted
[emelve
A győző seregét, zengj hadat álmaihoz;
S mellyet szerze, te légy, ország! az erősnek
[örök jel:
Népvezető Árpád hamvai nyugszanak itt.

MAGYARORSZÁG CÍMERE

Szép vagy o hon, bérc, völgy változnak gaz-
[dag öledben,
Téridet országos négy folyam árja szegi;
Ám természettől mind ez lelketlen ajándék:
Naggyá csak fiaid szent akaratja tehet.

A PATAKHOZ

Folyj el, o folyj, patak, és kit partod bokra
[lehullat,
Vidd a rózsalevélt gyors vizeidben alá:
Ah így folytanak el jobb napjai életidőmnek,
S a szerelem, mint a rózsalevelke, letűnt.

A LÁTOGATÓK

Lányka! ha lassu dobajt hallasz s ajtódon az
[álmak
Tűnedezése között szellemi hármas ütést,
Meg ne ijedj: mi vagyunk: a hív éj, hív sze-
[retőd én,
S aki vezérem volt s öröm is, a szerelem.

A HALDOKLÓ

Kedves lányka! ha sírhelyemet meglátni jö-
[vendesz.
Szőke hajadból egy fürt legyen áldozatod.
Egy kisded fürtöt, nem fogsz sajnálni: mig
[éltem,
Hű szived és ajakid csókjai voltak enyéim.

ETELE

Nagy haragú Etelét, dúlóját annyi hadaknak,
Százhalom aljában rejti az érdi határ,
Istenek ostora ő, eljött büntetni világot;
Mint rohanó villám, égete, rombola, tűnt.

NAPOLEON

Nagy volt ő s nagysága miatt megdőlnie kel-
Ég és föld egyaránt törtek elejteni őt: [lett;
Tűrni nagyobbat irígy lőn a sáralkatu ember.
S tűrni hasonlót nem bírtak az istenek is.

A RÓZSA

Rózsa, hajolj meg a lányok előtt: szerelem-
[mel az ifju
Téged imád, érted gerjedez, arcaikon;
És gőggel ti ne nézzetek a rózsára, leánykák:
Testvértek: gyönyörű mint ti, de hervatag is.

VIRÁG ÉS SZERELEM

Szélvész! el ne ragadd a szelíd fa virágait:
[önként
Hullnak azok lassú hervadozással alá.
El ne rabold durván, ifjú, a lányka szerelmét:
Önként adja meg az szép szavaidra magát.

A CSALFA LÁNY

Édesen a keserűt, keserűen mondod az édest:
Ó keser-édes lány! gyötrelem a te neved.

A SZERETŐ OHAJTÁSA

Mint a gyenge virág haldokló fára fonódik
S repkény karjaival tartja ölelve hiven:
Úgyan fogjanak át, lánykám, hű karjaid engem,
Majd ha nagy álmomnak végtelen éje közelg.

ÁLOM ÉS VALÓSÁG

Láttalak álmomban, harag ült szép homlokod
[élén.
S egy csókom haragod fellegit elzavará.
Ébren csókollak most, és te haragra sötétülsz:
Ó mért álmodnom nem lehet ébren a kéjt!

CSALOGÁNY

Elhervadt a virág, a fák koszorúi lehulltak;
Sárga levelkéken nyargal az őszi vihar.
A csalogány hallgat. Hol erő, mely vissza-
[idézze
Lengő bokrait és mennyei hangu dalát?
A tavasz eljő még; erdő, bokor ujra virítand:
Nem fog-e a csalogány halva feküнni alant?

A GUTTENBERG-ALBUMBA

Majd ha kifárad az éj s hazug álmok papjai
[szűnnek
S a kitörő napfény nem terem áltudományt;
Majd ha kihull a kard az erőszak durva kezé-
[ből
S a szent béke korát nem cudarítja gyilok:
Majd ha baromból s ördögből a népzsaroló dús
S a nyomorú pórnép emberiségre javúl;
Majd ha világosság terjed ki keletre nyugatról
És áldozni tudó szív nemesíti az észt;
Majd ha tanácsot tart a föld népsége magával
És eget ostromló hangokon összekiált,

S a zajból egy szó válik ki dörögve; „igazság!“
S e rég várt követét végre leküldi az ég:
Az lesz csak méltó diadal számodra, nevedhez
Méltó emlékjelt akkoron ád a világ.

VASHÁMOR

Kard, eke, lánc készűl a vasnak gazdag eréből;
Táplál, véd, büntet: hármasan őrzi a hont.
Kard s lánc kínszer lesz hódító s zsarnoki kéz-
[ben:
Csak használni tud a pór eke, ártani nem.

VILÁGZAJ

Dec. 1841.

(Abból az alkalomból,
hogy Napoleon porait Szent Ilona szigetéről
Párisba szállitották.)

Megmozdúlt egy sír, s vele mozgani kezde a
Őskoronáival a földteke ingadozott; [tenger,
S újra düh, harc s mind ami viszály rettent vala
[egykor,
Szaggatták a kór emberiség kebelét;
Ujra fellált a nép osztozni világokon és a
Béke derűlt arcán át vihar árnya repűlt.
Honnan e zaj és honnan e vész? A harcok urá-
Holttestét vitték által a tengereken. [nak

ŐSÖK

Mintha nem őstől származnál, légy tetteid által
Őse családodnak s a haza áldani fog.

LAURÁNAK

Nem fáradsz-e reám mosolyogni, ha csügge-
[dek és ha
Megszédít a gond, tűrni szeszélyeimet?
Nagy feladás vár rád: fiatal szívednek erényét
Tenni napul megtört életem árnya fölé.

A MERENGŐHÖZ

KÖLTEMÉNYEK
MODERN FORMÁBAN

KIS GYERMEK HALÁLÁRA

Eljátszottad már kis játékidat
Kedves fiú hamar játszottad el;
Végsőt mosolyga orcád s a halál
Leszedte róla szép rózsáidat.
Nemcsak magad menél, elvitted a
Szülék vidámságát, elvitted a
Legszebb remények gazdag bimbaját.

Ki mondja meg neked, hogy már reggel van?
Ki fog téged megint fölkelteni? [Ah
Sirat szülőd és mondja: „Kelj fiam,
Kelj föl szerelmem, szép kis gyermekem!"
Mind hasztalan, te meg nem hallod őt:
Alunni fogsz, s nem lesznek álmaid,
Alunni fogsz, s nem lesz több reggeled.

De fájdalom ne bántsa hamvadat;
Mulásod könnyü volt és tiszta, mint
Az égbe visszareppenő sugáré.
A földhöz minket baj s öröm kötöz,
Ohajtjuk és rettegjük a halált:
Te túl vagy már, nincs kétség útadon.

Ó majd ha csendes tiszta éjeken
Föltünnek a dicső csillagzatok,

Eljősz-e áldást hozni kedvesidre?
Eljősz-e álmaikhoz éjfelenként,
Hogy ég nyugalmát terjeszd rájok is?
Ó jőj, ölelgesd kis testvéridet:
Orcáikat csókdossa szellemed;
S amely napok tetőled elmaradtak,
Add a szüléknek vissza. Ők együtt
Éljék le megszakasztott éltedet,
És míg porodra hintenek virágot,
Lebegj te őrző angyalként fölöttük.

A MAGYAR KÖLTŐ

Jár számkiüzötten az árva fiú,
Dalt zengedez és dala oly szomorú,
Oly édes-epedve foly ajkairól,
Hogy szikla repedne hegy ormairól.
Zeng tetteket, a haza szebb idejét,
A régi csatákat, az ősi vezért,
S zeng rózsaszerelmet, a lányka haját
A szép szemet, arcot, az ifju baját.
S mig a dal epedve foly ajkairúl,
Bús éjbe az arc, szeme könnybe borúl.

„Jó gyermekem! a haza szebb idejét
        Elmúlt az örökre! ne zengjed.
Ah, ifju nem érez, a leányka nem ért,
És nincs koszorúja szerelmeidért:
        Némuljon utána keserved.
Vagy zengj, de magadnak örömtelenűl,
Hol vad sas az éjjeli bérceken űl,
        S a bús dali bért
Tűzd árva fejedre, az árva babért.“

És így koszorútlan az ifju megyen,
Nem tudva hol napja, hol éje legyen,
S míg honja bolyongani hagyja, kihal
Bús éneke, tört szive lángjaival.

„Född, vad fa! örökre az ifju nevét,
Kőszikla! te zárd kebeledbe szivét,
S tán csendes az álom az élet után,
Zengd álmait éjiden ó csalogány!“
Szól, s nyugszik azóta vad árnyak alatt,
Hol farkas üget le, az őzfi szalad,
S vészekkel üvöltve jön a nap elé,
Villámokat ontva megy ágya felé.

De feljön az ormokon a teli hold,
Csillagseregével az éjbe mosolyg:
Ó ifju! mi álmod az élet után?
Szép álmokat énekel a csalogány,
S már nem fut az őzfi, az ordas eláll
S ott szendereg a vihar — álmainál.

HELVILA HALÁLÁN

Álom, álom, édes álom!
Altass engem, légy halálom!
Hadd álmodjam Helviláról,
Szép szeméről, szép karjáról,
S ékes arca hajnaláról.

Álom, álom, édes álom!
Altass engem, légy halálom!
Ah, csak míg te altatsz engem,
Addig nem gyötör szerelmem;

Addig érzem őt ölemben,
Addig állok véle szemben,
Ah csak addig nem tudom, hogy
Szép alakja por között fogy,
Por között a sírüregben
És mind mélyen és mélyebben
S romlottabban száll alá.

Ott, hol Rába gyors vizében
Rázza árnyékát a szélben
Két sudár fa, és virágzó
Ágain zeng bús madárszó;
Ott van dísze a világnak,
Helvilája bús Csabának.
Ott van, s nem bocsát magához,
S nem siet fel karjaimhoz,
Hallgassam, vagy kérdjem őt bár,
Nem hall többé, nem felel már.

Álom, álom, édes álom!
Altass engem, légy halálom,
Légy halála életemnek.
S élte haldokló szivemnek.

K. MATILD DALA

Zöld ágon kis gili
Zokogva búg,
Mert társát nem leli
S mindegyre búg.

„Kis gili, ág felett
Ne búgj sokat,

Kicsinke kis szived
Majd megszakad."

Zöld ágon kis gili
Csak búg, csak búg:
A völgy jajjal teli
Utána zúg.

A hajnal elmegyen:
Az este jön,
S gilice mereven
Ül ág közön.

„Megmondtam kis gili,
Ne búgj sokat;
Szerelmes kis szived
Ím megszakadt."

A HALDOKLÓ LEÁNY

Mért, könnyü lebel,
Mért játszadozol te ölemben?
A sárga level,
Kit szárnyad emel,
Nem zseng soha több kikeletben,
Hamvadni fog az vadon út közepén;
Bús pályaközépen ugy hamvadok én.

Amely hitet ád
A had fia, büszke, nem őrzi;
Meghajtja lovát,
Nem nézi nyomát,
Bár azt hive tört szüve vérzi.

Elvetve, magamban, erőm fogyatán
Ah merre bolyogjak az álnok után?

Kelj, nyúgati szél!
Sirhalmomi gyásznak elég jel
A sárga levél,
Kit szárnyra vevél,
Azt tedd le poromra, s repülj el.
Légy mint harag és boszu-fútta vihar
Rontó, zajos és szilaj: érd be hamar.

És majd ha megyen
Szállongva virágra virágról
S a régi jegyen,
Mint hűlt idegen,
Nem gondol az eskü szaváról,
Ezt zúgjad utána, mig el nem enyész:
„Nézz vissza nyomodra, te büszke vitéz.“

A GYÁSZKENDŐ

Elszáradt a rózsafa,
Fátyolkendő függ rajta;
Hej baj, hej baj!
Nem leszek én víg soha

A fát ki nem öntözte?
Jászkendőt rá ki tüzte?
Hej baj, hej baj!
A jászkendő fekete.

Fát rózsám nem öntözte,
Jászkendőjét rá tüzte;
Hej baj, hej baj!
A bú ide temette.

Mért nem vártál még reám,
Szép szeretőm, rózsafám!
Hej baj, hej baj!
Mért nem vártál még reám?

Vártál volna: itt vagyok,
Mint lőtt szarvas, bágyadok;
Hej baj, hej baj!
Most utánad elhalok.

Ne virágozz, rózsafa!
Fátyolkendő, függj rajta!
Hej baj, nagy baj!
Nem kelek én föl soha.

A CSERMELYHEZ

Ó selyme a vizeknek
Kis csörgeteg,
Vig árja nedveidnek
Hová pereg?

A titkos völgynyilatnál
Mi vár, mi von,
Hogy dőlsz, mint ha te volnál
A Balaton?

Mért, mintha nászra lejtne,
Kereng habod,
S zeng, mint ha dalt rebegne,
Kis oldalod?

Tán szebb virág virágzik
A völgy ölén?
Tán szebb nap fénye játszik
Hüs rejtekén?

Vagy Emmi rózsaképe
Hajnallik ott,
Hogy oly nagyon siet le
Futó habod?

Ó fuss, s ha habjaidban
Enyhűl alant,
S mint csillag, keble lassan
Leáldozand;

Ó vidd e rózsabimbót
Vidd lejtve le,
Gyengéden szíve halmát
Illesd vele.

Mondd hogy, ki téged külde,
Az én vagyok,
Hogy lánggal égek érte,
S hogy sorvadok.

S ha erre meg nem indúl
Szánó kegye,
Zúgjad, hogy szíve márvány
Mint kebele.

VÁGY

Mit késel, ó lányka,
E szívre omolni?
A hév szerelemnek
Hév csókkal adózni?
Mit rejted előttem a gyönge kebelt
S vonsz kellemeidre, te csalfa, lepelt?

Ah hagyj betekintnem
A rózsaligetbe,
Hagyj részeg örömmel
Elhúnynom öledbe.
Ah hagyd megizelnem az édeni bájt,
Hagyd szívnom ez ajkat, ez isteni szájt!

A messze jövendőt
Aggódva ne nézzed;
Hosszú örömökre
Mi kurta az élet!

Nézd nyomtalan a sebes óra halad,
Elmúlt napokat soha vissza nem ad;
S a rózsa, ha szép kora múlva, lehull:
Méh nem szedi mézeit hamvairul.

ILUS PANASZA

Nagy hiba az nálunk
Egy ily faluban,
Hogy ennyi ember közt
Legény alig van.

Kit nátha nyomorit,
Kit meg a keh bánt;
Peti balra sántit,
Bandi jobbra szánt.

Egyik szőke volna
S tüzes a haja;
Másik barna volna,
S borzas mint boglya.

Aki józan, hideg
Mint a jégverem;
Aki boroz, orrán
Bibircsó terem.

Hordja el a tatár
Leányságomat,
Én maholnap férhez
Adom magamat;

Bükkfából vágatok
Férjet magamnak,
A sarokba vetem,
Jó lesz cobornak.

HAJ, SZÁJ, SZEM

Haj, haj, haj
Beh szép selyemhaj
Ez a leányhaj!
Bomlott fürti tengerében
Hattyuvállak fürdenek benn,
Haj, haj, haj,

Beh szép selyemhaj
Ez a leányhaj.

Száj, száj, száj,
Beh szép rózsaszáj
Ez a leányszáj!
Fülemile danol benne.
Legszebb sor gyöngy ragyog benne.
Száj, száj, száj,
Beh szép rózsaszáj
Ez a leányszáj.

Szem, szem, szem,
Beh gyönyörű szem
Ez a leányszem!
Mennyország nyildokol benne,
Szerelem az isten benne.
Szem, szem, szem,
Beh gyönyörű szem
Ez a leányszem.

A BÚS LEGÉNY

Forgószél megy út közepén,
Csoportokat dobál felém,
Te forgószél! ha jó volnál,
Inkább babámhoz hordanál.

Az én babám nem kis baba,
Sugár mint a jegenyefa,
Szépen danol, szépen táncol,
Hozzá kökényszeme lángol.

A kökényt én úgy szeretem,
Ha szemébe tekinthetem;
Haj! de tőle távol vagyok;
Csak egyedül fülök, fagyok.

Érem-e még azt vagy soha,
Hogy galambom elmondhassa:
Hova, hova bojtár legény,
Tudod-e hogy szeretlek én?

Azt csak tudnám még hogy szeret,
De tudom hogy el nem jöhet,
S mint madár a száraz ágon,
Csak úgy tengek a világon.

PUSZTA CSÁRDA

Ez a csárda nevezetes,
Gólya jár rá, nagy kelepes.
Ha én gólya madár volnék,
Ilyen házra nem is szállnék.

Kidőlt bedőlt az oldala,
Bele jár az isten nyila,
A forgó szél dudol rajta,
Boszorkánytánc van alatta.

Hej kivül is, hely belül is,
Ki van itthon, ha beteg is?
Ki hoz nekem bort eleget,
Piros lánytól hókenyeret?

Puha kenyér eledelem,
Szomjam ellen borral telem,
S ha felindít a szerelem,
A szép leányt megölelem.

Hej, de itt senki nem felel,
Csak az egy gólya kelepel:
Útra készül az is szegény,
Nem ülhet a ház tetején.

Gyerünk innen, fakó lovam!
Tisza ide nem messze van,
A Tiszában megitatok,
A Dunáig meg sem állok.

Isten hozzád, puszta szállás,
Gözűtanya, denevérház!
Hordjon el az őszi zápor,
Mért nincs benned egy ital bor.

ANDOR PANASZA

Kis lány, nagy lány
Mit ér, ha hamis?
Fölebb is, alább is,
A szomszédban is.

A kis lány ostoba,
Más elcsalhatja;
A nagy lány agyafurt,
Megcsal szózatja.

Ily gonosz világban,
Én azt gondolám,

Ne legyen soha is
  Egyhez kötve szám:

Csókolok, ölelek
  Kettőt hármat is,
S ha ezek közt sincs jó,
  Akárhányat is.

S majd azt viszem haza
  Víg szüret után,
Aki nem néz vissza
  Legények után;

Kinek szeme nem jár
  Minden szem után,
Kinek lába nem fut
  Minden zaj után;

Aki nyomot nem hágy
  Kis lába után,
Megy is, otthon is van,
  Még sem boszorkány.

A VÁRÓ IFJU

Megvártalak, kedves, az órára,
A szép piros hajnalhasadtára,
Hév volt karom, hogy majd átkaroljon,
Hév volt ajkam, hogy majd megcsókoljon.

Szívem dobogása volt köszöntőd,
Valahányszor a szél felsüvöltött,

S minden árnyék, minden fény sugára
Termetednek csala csodájára.

Hol maradtál, hol maradt szépséged,
Rózsaarcod, violanézésed?
Hol fehérlett tél s nyár boszujára,
Hó kebeled gerjedelmes árja?

Lélegzeted édes illatával
Mily szerencsés táj szellője szárnyal?
S a föld szíve hol dobog alattad,
Örömében, hogy te megtapodtad?

Jaj mi kérdés, mely ohajtozás ez!
Nem vagy itt, bár a hely s óra kedvez;
Itt van a nap, itt van új világa —
Nem te, békem s vágyaim zöld ága!

Majd ha látsz virágot hervadozva,
Büszke lombot búsan meghajolva,
Majd ha látsz kis csermelyt gyors mentében
Megfáradni völgyek mély ölében;

S hálni napfényt felhők torlatában:
Gondold, híved úgy hűl nagy buvában,
Úgy ül, feje lombként lehajolva,
Élte a virágként hervadozva,
S fáradt lelke mint a fáradt csermely
Agg, fogy és vész; mert te nem jövél el.

A SZERETŐK

Álmodom én, nem aluszom,
Gyönyörűség minden gondom,
Rózsám keze fejem alja,
Szíve szívem nyugodalma.

Micsoda fény az a csillag?
Talán a hajnali csillag,
Szeretőket összehozó,
Szeretőket elválasztó.

Kelj fel, rózsám, ne alugyál
A szép hajnali csillagnál,
Majd ha feljön esthajnalra,
Jőj el vigasztalásomra.

A HŰ SZERETŐ

Sík országúton vágtat a huszár,
Nap játszik messzecsengő fegyverén;
Oly szép, oly könnyü mint a gyors madár,
S nincs semmi bánat, semmi bú szivén.
„Oly könnyüden, ó lovag el ne rohanj,
Sík útközön űl
Szép lány egyedűl,
S tündöklik omolt haja, mint az arany.“

Fel a porból, hugám, katona jő!
Szól a lovag, s heven száguld elé,
Adj egy csókot, ha nem lesz is kettő,
Vigan hadd rohanjak sirom felé,

„Oly vigan, o had fia, még se rohanj,
Lód lába előtt
Ül hű szeretőd,
S mellére lecsügg feje bánatosan.“

Döbbenve féket ránt a gyors lovag,
Hogy úton ülni látja kedvesét,
És félre száguld, félre elrobog,
Retteg jajától, s látni fél könyét.
„Oly félre, o had fia, mért rohanál?
Holt kedvesedet
Nem nézed-e meg?
Nem sír, panaszatlan a néma halál.“

A KÉRŐ

Vica lelkem! hova sétálsz?
Tudod-e, hogy rossz helyen jársz?
Szerelem van itt elvetve,
Reá búbánat ültetve;
Megbánod ha leszakasztod,
Megbánod ha nem szakasztod:
Mindenképen veszedelem,
Másnak magadnak gyötrelem.

Vica lelkem! tudod-e már,
Mit mondott a kakukmadár?
Azt mondotta, hogy nem élek
Ha meg nem szánsz, drága lélek!
De ha szeretsz: mint a madár,
Mely az áldott mezőben jár,
Vigan lakom, vigan élek,
Még a haláltól sem félek.

Hej galambom, gyere hozzám,
Tövistelen az én rózsám,
Nem rég hordom kalapomon,
Neked szedtem a hajnalon;
Ha megtetszik, vedd el azt is,
Végy el hozzá magamat is:
Ketten leszünk az örömre,
Ketten a keserűjére.

PÁSZTORLÁNY DALA

Kis rózsa, szép rózsa,
    Gyönge virágszál!
Szeretőd ha volna
    Így nem hervadnál;
De hervadsz mint magam,
    Hull kis leveled:
Kedves ifjuságom
    Hull itt el veled.

Kis rózsa, szép rózsa,
    Vársz-e még tavaszt?
Jaj nekünk! örökre
    Elvesztettük azt.
Más virág fog állni
    Száraz ágadon
Más leány örűlni
    Puszta dombomon.

TŰKÖR

Tarka kendőd lobogása
Lelkem édes mulatása;
Csakhogy hajh a kendő alatt
Hamis a szív, mely kopogat.

Barna szemed villanatja
Szívemet fölgyújtogatja;
Csakhogy a szem hamis követ,
Csal mikor sír, csal ha nevet.

Piros ajkad szólalása
Paradicsom megnyilása;
Csakhogy a szó kétélű szer
Egyszer gyógyít, míg százszor ver.

Vajha orcád tükör volna,
Lelked abban képpé folyna
S oly szép lennél, milyen igaz,
Vagy oly nem szép, milyen ravasz.

Akkor végre kimutatnád,
Olyan igen szép vagy-e hát?
Vagy szépséged, mint a hínár,
Veszedelmes mély fölött jár?

HŰSÉG

A leányka, mint madár
Repkedő és csapodár;
Minden újabb pillantása
Egy hivének buktatása.

A leányka lenge nád,
Hajlik tőled és hozzád;
Szellő hajtja jobbra balra,
Majd keletre, majd nyugotra.
Keblet minden szépre tárj;
De leánytól jót ne várj!

Mely gyönyört az óra ád,
Úgy tekintsd mint rózsafát,
Melynek kurta ifjusága
Hervadandó szép virága.
A leányka gyenge ág,
De szerelme szép virág:
Szedd szelíden a virágot,
Meg ne sértsd a gyenge ágot;
S mely gyönyört az óra ád,
Vedd s köszöntsd el poharát.

Mit sovárgasz? mit tünődnél
Hosszu hűség lángirúl?
Még a nap sem hű az éghez:
Majd derűl, majd elborúl.
A hold, bár szelíd világa,
Csak muló kéj csalfa lánga;
Fogy s telik, mint kedve jő:
Hű leánykák képe ő.

A hitetlen oldalcsont
Már sok férfit tőrbe vont.
Bár szerelmed tisztán ég
S véghetetlen mint az ég,
Zálogúl add szívedet,
E legdrágább kincsedet,

Vagy megvetve, vagy csalatva,
Így is, úgy is megromolva,
Veszteséged bármi nagy,
Gúny s nevetség tárgya vagy.

Élj azért a gyors idővel,
Ne törődjél a hűséggel:
Kölcsön esik, ha te csalsz.
Megcsaltak már érte százszor,
Azt gondold, most rajtad a sor;
A csalásban meg nem halsz.

És ha mégis tévelyedve,
Jó tanácsot elfeledve,
Fennakadnál, s lányi jóság,
Vélt erény és ártatlanság,
Könnyü, mívelt, vidor elme
S a szerencse dús kegyelme
S csókkal esküdött
Tiszta szerelem,
Könybe gyöngyözött
Játszi barna szem,
És haj, mint az éj,
Váll, kar, mint a hó,
Mint megannyi kéj,
Ész- és szívfogó,
Megbüvöltek, s neki szánva
Kész lennél e nagy mondásra:

„Holtomiglan, holtodiglan;“ —
Térj eszedre! féld a szégyent,
Mondd helyébe: „holnapiglan!“
És ne kívánj lehetetlent;

Mert, akarja bár szivében,
Más van írva sors könyvében:
A leány hű nem lehet—
Férficsontból vétetett.

A KIS LEÁNY BAJA

Isten a megmondhatója
Mennyit szenvedek,
Testi lelki nyúgodalmam
Mind eltüntenek.
Nappal álom forr fejemben,
Éjjel gond viraszt;
El sem végzem, már is újra
Kezdem a panaszt.

A sohajtás tartja bennem
Még az életet.
Keblem a sok sóhajtástól
Szinte megreped.
Csak sovárgok, csak tünődöm,
Nem tudom, miért?
Mintha égnék s vágyakoznám
Bírhatatlanért.

Ah ha e sovár tünődés
Tán a szerelem;
Akkor jaj szegény leánynak,
Akkor jaj nekem!
Aki engem úgy szeressen,
Élve, halva hív,
Amint én szeretni tudnék,
Nincs oly férfiszív.

GYÁSZ ÉS REMÉNY

Holló hajfürteid
Szint ollyan feketék,
Mint csillagszemeid
Igéző párja kék.

Mégis, mig fürteid
Jelentik gyászomat.
Szemednek kék ege
Reménysugárt nem ad.

Ó hozd fel csillagod
A kék szemben, remény;
Vagy, gyász, merülj el a
Sötét haj tengerén!

IDÁHOZ

Nem mondom, hogy szeretlek,
Mi haszna mondanám?
Te szómra nem hajolnál
S csak búmat toldanám.

Nem mondom, mint szeretlek,
Hol lelnék arra szót?
Nem érez, aki érez
Szavakkal mondhatót.

Nem mondom, e kebelben
Mi mély a fájdalom:
Az ilyen fájdalomnak
Legjobb a sírhalom.

A FÉLTÉKENY

Setét hajadnak árnyában nyugodtam,
S nyugalmam nem volt enyhe s békhozó:
Kegyelmed távozásán riadoztam,
Mely mint hajad lengése, változó.

Félt ennyi kincset bírni aggodalmam,
Mely osztozatlan s egynek adva jó;
De átok és bűn többre pazaroltan,
És semmivé lesz mint az esküszó.

Iszonynak háza lett lázadt szivemből:
Kéj és gyönyör kinokká váltanak,
Hogy kárhozattal ostorozzanak.

Felrémülék irígylett nyughelyemből,
S szemedbe nézni hitt egy gondolat,
S e szemben ah! őrangyalom mulat.

PIPISKE

Pipiske, aki vagy,
Miért oly gőgösen,
Hogy tőled a világ
Nem szinte idegen?

Hogy megdicsérgetik
Parányi lábaid,
S együgyü kebeled
Fehér hullámait?

S minő badar beszéd
Arcod rózsáiról,
Hol, mint rebesgetik,
A szépség papja szól!

Igaz, te nem vagy rút
De, gyöngyöm, nincs eszed;
Egy tyúknak több lehet,
Ha jól kikérdezed.

Nincs benned fürgeség,
Nincs egy jó gondolat;
Megfogni szárazon
Nem birnád a halat.

Mit használ szép szemed,
Ha csak bámulsz vele?
És nádszál termeted?
Csak lengeség jele.

Mi haszna vagy fehér,
Ha kebled jégverem?
S fejed szép fürt alatt
Egy eszmét sem terem.

Mindössze is csak egy
Csinos kis bábu vagy.
Tetemben nem csekély,
De lelked hía nagy.

Biznának csak reám . . .
„Hohó! talán bizony?“
Korán sem; én csupán
Javára dolgozom.

Meglátná a világ
Az egykor léha nőt
— Azaz, ha elvenném! —
Mivé faragtam őt.

* * *

„Szép ifju, köszönöm!
De nem fogadhatom;
Pipiskeségemet
Tovább is folytatom.

S ha majdan a tavasz
Pacsirta hangot hall,
Bizvást jövendölöm:
Nem önnek szól a dal.“

KÉSŐ VÁGY

Túl ifjuságomon,
Túl égő vágyimon,
Melyeknek mostohán
Keserv nyilt nyomdokán;
Túl a reményeken,
Melyekre hidegen
Éjszínű szemfödőt
Csalódás ujja szőtt;
Túl a szív életén
Nyugodtan éldelém
Mit sors s az ész adott,
Az őszi szép napot.
De hogy megláttalak,
Szép napvilágomat,
Kivántam újolag

Már eltünt koromat;
Kivántam mind, amit
Ábrándos álma hitt:
Az édes bánatot,
Mely annyi kéjt adott,
A kínba fúlt gyönyört,
Mely annyiszor gyötört.
Hiába, hasztalan!
Ifjúság és remény
Örökre veszve van
Az évek tengerén:
Remélni oly nehéz,
A kornak alkonyán
S szeretni tilt az ész
Letünt remény után.

PIROS SZÁJ

Égő szalag
Egy kisded száj határain,
Édes szavak s csókok révpartjain,
Ó szűz ajak!
Mi haszna vagy piros,
Ha meg nem csókolhatlak?
Miért kivánatos,
Ha el nem foglalhatlak?
Szamóca is piros
S a gyermek szereti,
Piroslik a bor is
S illatja mennyei;
Pirúl a hajnal is
S a rózsa keble láng:
Vadásznak az mi kéj,

S ez mint mosolyg reánk!
Van vérszín drágakő,
Van bársony is veres,
Mit embercsontokon
Sok büszke szív keres.
Én másnak meghagyok
Akármi örömet,
Szamócát, drágakőt,
Rózsát s ki mit szeret.
Miattam tartsa meg
Király vérbíborát,
Helyettem költse el
A jó bort jó barát:
Nekem rajtad derűl
Ébresztő hajnalom,
Te vagy, miért vivok,
Királyi bíborom.
Mikor jön a nap el
Betölt reményivel,
Midőn nem álmodom
S azt mondhatom:
„Ó szűz ajak!
Szedém rózsáidat,
Érzettem lángodat,
Csókoltalak!“

A MEGCSALT LEÁNY

Ne nézz reám!
Bájolsz, de nem hiszek;
Ne szólj hozzám!
Ámítsz, nem értelek:
Pillantatodban csáb orgyilka reng,
Minden szavadban egy tört eskü zeng.

Felejteném
Hogy egykor hűm valál,
Ha sejteném
Hogy az lesz a halál;
De élni még, ha rád nem gondolok,
Több mint halál, több mint a kínpadok.

Emlékezet
Világát égetem
Képed felett,
És rajta függ szemem.
S ha majd világ s szemem lehúnytanak,
Képed s ez élet sírba szállanak.

Mit esdekelsz?
Felejts, ha megcsalál.
Nem érdekelsz,
Bár porba omlanál:
Hizelgésed bántó, ha még bizol,
S búd nem vigasztal, bármint bánkodol.

Menjünk tova;
Szivünk ketté szakadt,
S egyiknek, ah!
A fájó rész maradt:
Neked jutott öröm, kéj, szerelem,
Ezeknek romja — hűségért — nekem.

ÉJ ÉS CSILLAG

Éj vagyok, te csillag,
Fényes és hideg,
Én setét a bútól
S vágy miatt beteg.

Általad homályom
Fájva összereng,
Míg fölötte arcod
Istensége leng.

Szép sugáraidtól
El nem alhatom,
Mégis éber kínnal
Hozzád álmodom;

Fel kivánom vinni
Amit rejt a hit,
A föld gyermekének
Édes titkait,

Mit nem esküdött szó,
Nem sugott ajak,
Amit bánat és éj
Gondolhattanak.

Fel kivánom vinni
Gyászos arcomat,
Hogy világosabb légy
Árnyékom miatt.

S mint inkább leendek
Bútól fekete,
Annyival dicsőbben
Kezdj ragyogni te.

El kivánok veszni
Fényben általad:
Érezzem csak egyszer,
Egyszer lángodat!

VIRÁG ÉS PILLANGÓ

Szállj le, szállj le, szép arany pillangó,
Kebelemre szállj le, kis csapongó!
A mezőnek én vagyok virága,
Kikeletnek zsenge ifju ága.
S égek érted első fájdalommal,
Mely szivemből könnyet és fohászt csal.
És fohászom illat a szelekben,
Gyenge harmat a könyű szememben.
Szállj le, szállj le, szép arany pillangó,
Kebelemre szállj le, kis csapongó!
Egy kis ég van a könyű csepjében,
Lelkem száll az illat özönében.
Jer fürödjél e köny-ég árjában,
Vagy szunyadj el illat mámorában.
Szállj le, szállj le, szép arany pillangó,
Kebelemre szállj le, kis csapongó!
Egy rövid nap tüneménye létünk,
Elmulik, míg örömet cseréltünk.
Éljük át e kort egy pillanatban,
Mely gyönyörtől s üdvtől halhatatlan.
Jer, borits el fényes szárnyaiddal,
Szídd ki lelkem mézes ajkaiddal;
És ha édes életed kifárad,
Szemfedőd lesz hervadó virágod.

A SZOMJU
(LAURÁHOZ)

Szomjas vagyok; de nem bort szomjazom,
És szomjamat vizzel nem olthatom.
Nem oltaná el azt a Balaton,
Nem a mézes szőlőjü Badacson.

Én lángot szomjazom, lángot, tüzet,
Szemed tüzében játszó lelkedet;
Szomjúzom a hajnalt szép arcodon,
És a mosolynak mézét ajkidon.
Szomjúzom édes és forró sohajt,
Mit kebled titkos szenvedélye hajt;
És szomjuzom kebled hullámait,
Szivednek minden dobbanásait;
Szomjas vagyok, leánykám, bájaidra:
Hibád-, erényed- s minden titkaidra.
Jőj, lelkem várja édes ajkidat:
Ne hagyd elveszni szomjuság miatt.

LAURÁHOZ

Rád nézek, mert szeretlek,
Rád nézek, mert gyülölsz;
Míg bájaid veszélyes
Dacával meg nem ölsz.

Rád nézek, mert gyönyört ád
Szemlélnem arcodat;
Rád nézek, mert öröm lesz
Meghalnom általad.

Rád nézek, mert talán még,
Egy kisded percre bár,
Gyülölség és szerelmünk
Cserében visszajár.

Még akkor érzenéd csak
Mi a szívgyötrelem,

A mostohán viszonzott,
A gyűlölt szerelem.

Még akkor sínlenéd csak
Kegyetlenségedet,
S nem hagynád ennyi kín közt
Elveszni lelkemet.

HARAGSZOM RÁD
(LAURÁHOZ)

Haragszom rád, mert fürtöd fekete,
Haragszom rád csalárd kék szemedért,
Mely rám oly bűvös láncokat vete,
Haragszom rád kegyetlen ajkidért.

Haragszom rád, mert nyugtom elveszett,
Haragszom rád szilárd erényidér',
S mert bájid elrabolták lelkemet:
És nincs remény, hogy többé visszatér.

SOKBAJ

Mi lelt engem, én nem tudom,
Hej nagyon sok az én bajom:
Szeretni kell a rózsámat,
Tőle csókoltatni számat.
Karcsu testét átkarolnom,
Ölelését elfogadnom,
Nézni rá s őt hagyni nézni
És szemétől el nem égni!

Van-e ily baj a világon,
Mint az én nagy boldogságom?
Félek, félek, hogy mulandó,
Mint az asszony változandó,
És ha egyszer elenyészett,
Minek akkor már az élet!

LAURÁHOZ

Nagy szálka vagy szememben, kis leány!
Nem látok, bár szememben nincs hiány;
Nem láthatom miattad a napot;
Hajh az nekem már rég lenyúgodott.

Nem láthatom miattad a tavaszt,
Elégeté hő szenvedélyem azt;
Nem láthatok sem földet sem eget,
Csak tégedet, csak bűvös képedet.

És kérdezem, a nap rajzolt-e le,
Hogy a világ képeddel oly tele?
Ez jár velem, ez kísér mindenütt,
Mint üldöző mindenhol rajtam üt.

Nem látok mást, mint holló hajadat,
Hamis szemed és kedves arcodat.
Szeretlek-e, vagy tán őrült vagyok?
Tudná az ég, nem szabadúlhatok.

Hozzád vagyon láncolva szellemem,
S e szellemlánc legfájóbb szerelem;
Hozzád van az teremtve mint az ág,
Letörve már, és még sem holt virág.

Eltépjem-e a kínos láncokat?
Megélhet-e az ág, ha leszakadt?
Sorsom te vagy, egy szód, lehelleted,
S élek halok, amint te végezed.

ÁBRÁND

Szerelmedért
Feldúlnám eszemet
És annak minden gondolatját,
S képzelmim édes tartományát;
Eltépném lelkemet
Szerelmedért.

Szerelmedért
Fa lennék bérc fején,
Felölteném zöld lombozatját,
Ellűrném villám s vész haragját,
S meghalnék minden év telén
Szerelmedért.

Szerelmedért
Lennék bérc-nyomta kő,
Ott égnék földalatti lánggal,
Kihalhatatlan fájdalommal,
És némán szenvedő,
Szerelmedért.

Szerelmedért
Eltépett lelkemet
Istentől újra visszakérném,
Dicsőbb erénnyel ékesíteném,
S örömmel nyújtanám neked
Szerelmedért!

A MERENGŐHÖZ
(LAURÁNAK)

Hová merült el szép szemed világa?
Mi az, mit kétes távolban keres?
Talán a múlt idők setét virága,
Min a csalódás könnye rengedez?
Tán a jövőnek holdas fátyolában
Ijesztő képek réme jár feléd,
S nem bízhatol sorsodnak jóslatában,
Mert egyszer azt csalúton kereséd?
Nézd a világot: annyi milliója,
S köztük valódi boldog oly kevés.
Ábrándozás az élet megrontója,
Mely, kancsalúl, festett egekbe néz.
Mi az, mi embert boldoggá tehetne?
Kincs? hír? gyönyör? Legyen bár mint özön,
A telhetetlen elmerülhet benne,
S nem fogja tudni, hogy van szívöröm.
Kinek virág kell, nem hord rózsaberket;
A látni vágyó napba nem tekint;
Kéjt veszt, ki sok kéjt szórakozva kerget:
Csak a szerénynek nem hoz vágya kínt.
Ki szívben jó, ki lélekben nemes volt,
Ki életszomját el nem égeté,
Kit gőg, mohó vágy s fény el nem varázsolt,
Földön honát csak ollyan lelheté.
Ne nézz, ne nézz hát vágyaid távolába:
Egész világ nem a mi birtokunk;
Amennyit a szív felfoghat magába,
Sajátunknak csak annyit mondhatunk.
Múlt és jövő nagy tenger egy kebelnek,
Megférhetetlen oly kicsin tanyán;
Hullámin holt fény s ködvárak lebegnek,

Zajától felréműl a szívmagány.
Ha van mihez bizhatnod a jelenben,
Ha van mit érezz, gondolj és szeress,
Maradj az élvvel kínáló közelben,
S tán szebb, de csalfább távolt ne keress,
A birhatót ne add el álompénzen,
Melyet kezedbe hasztalan szorítsz:
Várt üdvöd kincse bánat ára lészen,
Ha kart hizelgő ábrándokra nyitsz.
Hozd, ó hozd vissza szép szemed világát;
Úgy térjen az meg mint elszállt madár,
Mely visszajő ha meglelé zöld ágát,
Egész erdő viránya csalja bár.
Maradj közöttünk ifju szemeiddel,
Barátod arcán hozd fel a derűt:
Ha napja lettél, szép delét ne vedd el,
Ne adj helyette bánatot, könyűt.

MADÁRHANGOK

Szól a pacsirta fönn lebegvén
S az égiekhez közeledvén:
Érzem szelid lehelleted
Üdvözlek, ó szép kikelet!
A tél- s nyomornak vége már,
Derűlt az ég, nyilt a határ.
Már búvik a fű, mely felett
Rakandom kisded fészkemet.
S mely ifjan oly szép, enyhe, zöld,
Terített asztal lesz a föld,
Ó kéj, öröm!
Ó kéj, öröm!
Gyönyörtanyánk leend a föld.

*

Jön a veréb a nagy faló,
Röptében ígyen szólaló:
Csip, csep!
Csip, csep!
Nem kell egyéb, mint hulladék,
Csak sok legyen, tüstént elég.
Paraszt betyár vagyok,
Éhségim oly nagyok,
Mint senkié.
Sem szántok, sem vetek,
Mégis kitelelek,
Mint bármi méh.
Fáradjon más, én majd eszem,
Mit lophatok, meg nem veszem,
Csip, csep!
Csip, csep!
Nekem nem kell nagy élelem,
Csak egy kis elhullt búzaszem.

*

És jőnek a zenészek:
Pintyőke és a csíz,
A cinke és rigófaj.
S a cifra tengelic;
S amerre csak tavasz van,
Erdő, mező, berek,
Víg énekök zajától
Harsogva fölzeneg.
Mind boldogok, s vigadnak
A nyár utoljaig,
S öröm s a dal hevétől
Reszketnek tollaik.
Csak egy, a főmüvésznő,
Egy gyönge csalogány
Csattogja gyász zenéjét,

A cserje vad bogán.
És annyi fájdalom van
És annyi kín szivén:
Embert megölne százszor
Ily gyilkos érzemény:
Hol éjeim?
Hol napjaim?
Szerelmeim?
Vigalmaim?
Ah messze más vidék határain
Lekötve vannak
Mély bánatomnak
A hitszegő társ könnyü szárnyain.
Ki hallja meg,
Hogy szenvedek,
Hogy szűm beteg?
A rengeteg!
A rengetegben hang viszhangra lel,
Nekem magamnak egy hang sem felel.
Ha sas vagyok
S vad keblem ég,
Fenn szárnyalok,
Fenn mint az ég,
S a nap tüzéhez adva lángomat,
Felgyujtom e hitetlen lombokat.
De én, de én
Csak sírhatok,
Ó én szegény!
S meghalhatok.
Szakadj ki lelkem s zengj el mint dalom;
Mi vagy te más, mint hangzó fájdalom!

Igy énekelt a cserje vad bogán
Az erdő szíve, a kis csalogány,
S ki szólna, míg az erdő szíve fáj?
Búsan merengve hallgatott a táj.

Ó D Á K
HAZAFIAS KÖLTEMÉNYEK

A HONTALAN

Járatlan útakon ki jársz,
S keblet viharra, vészre társz,
Örömtől idegen,
Ki vagy te bánat embere,
Mi sorsnak üldöz fegyvere,
Hogy bolygsz vad bérceken?

„Hagyj bolyganom vad bérceken,
Hagyd dúlni a vészt keblemen:
Én bujdosó vagyok;
Kietlen itt e puszta szív,
Zajosb a vész, mely benne vív:
Fájdalmim oly nagyok."

Tán dús valál és kincsedet
Elvette ádáz végzeted,
S most inség szomorít?
„Dús voltam s dúsnak lenni jó,
S inségem most oly szívható:
De ez nem tántorít."

Két név előtted szent talán:
A hű barát és hű leány,
És ők elhagytanak?

„Pártos barátság, szerelem
Földön legkínzóbb gyötrelem:
Ők híven haltanak.“

Kihaltak ők? tán gyermeked,
Szép hölgyed, minden örömed,
Emésztő sírba szállt?
„Mind sírban amit szereték,
De a szív mély s nagy menedék,
Elnyögte a halált.“

Te tűrsz, bár kínod súlya nagy:
Tán a becsület rabja vagy,
S neved gyalázva volt?
„Gyalázva minden címerem;
De azt hazámért szenvedem,
S ez rajtam drága folt.“

Hah számkivetve vagy tehát,
S melyért vérzettél, ten hazád
Sujt kérlelhetlenűl?
„A számüzöttnek honja van,
S bár szenved ő s boldogtalan,
A nemzet él s derűl.

A nemzet, melyhez tartozám,
Kiirtva s vérbefúlt hazám
Többé fel nem virúl:
Engem millióknak veszte nyom,
Egy nép halálát hordozom,
Keblemben ostorúl.“

SZÓZAT

Hazádnak rendületlenűl
Légy híve, ó magyar;
Bölcsőd az s majdan sírod is,
Mely ápol s eltakar.

A nagy világon e kivűl
Nincsen számodra hely;
Áldjon vagy verjen sors keze:
Itt élned, halnod kell.

Ez a föld, mellyen annyiszor
Apáid vére folyt;
Ez, melyhez minden szent nevet
Egy ezred év csatolt.

Itt küzdtenek honért a hős
Árpádnak hadai;
Itt törtek össze rabigát
Hunyadnak karjai.

Szabadság! itten hordozák
Véres zászlóidat,
S elhulltanak legjobbjaink
A hosszu harc alatt.

És annyi balszerencse közt,
Oly sok viszály után,
Megfogyva bár, de törve nem,
Él nemzet e hazán.

S népek hazája, nagy világ!
Hozzád bátran kiált:

„Egy ezred évi szenvedés
Kér éltet vagy halált!“

Az nem lehet, hogy annyi szív
Hiában onta vért,
S keservben annyi hű kebel
Szakadt meg a honért.

Az nem lehet, hogy ész, erő,
És oly szent akarat
Hiába sorvadozzanak
Egy átoksúly alatt.

Még jőni kell, még jőni fog
Egy jobb kor, mely után
Buzgó imádság epedez
Száz ezrek ajakán.

Vagy jőni fog, ha jőni kell,
A nagyszerű halál,
Hol a temetkezés fölött
Egy ország vérben áll.

S a sírt, hol nemzet sűlyed el,
Népek veszik körűl,
S az ember millióinak
Szemében gyászköny űl.

Légy híve rendületlenűl
Hazádnak, ó magyar:
Ez éltetőd, s ha elbukál,
Hantjával ez takar.

A nagy világon e kivűl
Nincsen számodra hely;
Áldjon vagy verjen sors keze:
Itt élned, halnod kell.

BERZSENYI EMLÉKE

„Nem kérem, ó sors! kincseidet, nem az
Uralkodó kényt és ijedelmeit,
Sem harci pályán a megöltek
Véreivel ragyogó szerencsét:

Gond és irígység mostoha tárgyait.
Csak ami keblem mélyeiben buzog,
Csak amit elmém tiszta lapján
Írva hagyott az örök teremtés.

Ó adj nekem szót, édeset és erőst,
Azt szűvarázsló hangba kiönteni:
A dal hatalmát add nekem, sors!
S megfizetél ez egy életemre."

Így esdekelt a lángkebelű fiú;
S mit kért, megadták dúsan az égiek:
Szózatja harsány s áradatként
Elragadó leve zengeménye.

Dallott szerelmet, dalla szelíd panaszt,
S megédesűlt a fájdalom ajkain;
Dalt zenge a muló örömnek
S az maradóbb s magasabb öröm lőn.

Az ihletettnek ajkairól dicsőn
Kelt a merész dal, meghaladá porát

A lomha földnek s fellegen túl
A napot és nap urát köszönté.

Ég, föld lebegtek a dalok árjain;
Feltűnt az élet s minden alakjai,
S a nagy jövendő fátyolában
Rémületes temető világa.

S mily lelkesitő hangja emelkedék
Hozzád, te féltett s hőn szeretett haza,
Midőn királyi homlokodnak
Vészbe merült koronája ingott!

Hány hű fiadnak zenge magasztalást,
A hívek és jók tapsai közt: mig az
Álszív ijedve visszadöbbent
S a kifajúlt cudarok dagálya

Megszégyenűlt a honfierény előtt.
S ő e daloknak lélekadó ura,
Mint aki végzé alkotását
Egy kicsi bár, de nemesb világnak,

Megnyúgodott a fáradozás után:
Megérte, amit ritka szerencse ád:
Évülhetetlen ifjuságát
Műveiben örökült eszének.

Most síri éjfél leplezi a jelest;
De a setétlő bús ravatal fölött
A halhatatlanság füzére
Sorsot időt mosolyogva fénylik.

ELHAGYOTT ANYA

Ismérek egy édes, ah árva anyát,
Mely búnak eredten emészti magát,
Elhagyva, kerűlve leányaitól,
Bár értök epedve a hív anya szól:
„Ó jertek ölembe,
Szép gyermekeim;
Áldásra emelten
Várnak kezeim.
Ó jertek, ó jertek, az édes anyához,
Itt ül lekötötten a szörnyü magányhoz;
Ó jertek ölembe
Gyermekeim,
Mig el nem apadnak
Hév könyeim."

„Én szültelek, álltam
Bölcsőtök előtt;
Emlőim adának
Uj életerőt.
Mint kis csecsemőket
Már én emelélek,
Míg bennetek alvék
A gyermeki lélek.
Én látnotok adtam
Oly nap sugarát,
Amellyet irígyel
Sok földi család,
Szép arcaitoknak
Én adtam e bájt,
Mely annyi szivekben
Viszhangra talált.
Én termetet adtam,

Oly őzi sugárt,
S szűz kebleitekre
A liliom-árt.
Én adtam a szájnak
Az édeni mézet,
Mely akkor is édes,
Ha tőreit érzed.
Én adtam e tündér
Lángu szemet,
Mely a szerelemnek
Csillaga lett;
Mely egy sugarával
Szül enyhe tavaszt,
Egy más sugarával
Elégeti azt.
Szépségimet íme reátok adám,
Hogy halljam e szókat: „Ó édes anyám!“
Hogy zengjen e név is
Ajkitokon,
S elhagyva ne légyek
Bús napomon.
Ó jertek, ó jertek
Az édes anyához:
Itt ül lekötötten
A szörnyü magányhoz.
Ó jertek ölembe
Gyermekeim,
Mig el nem apadnak
Hév könyeim.“

Igy szólal esengve
Hiába, hiába!
Nincs aki omoljon
Szülői karába.

Sors űzi fiait, remeg élteikért;
Ah! lányai égnek az idegenért.
S ő ott ül örömtelen és egyedűl,
A köny kiapadva szelíd szemibűl,
S mint lelke-törötten az égre tekint,
Láthatni kövűlve az anyai kínt.
Csak szívdobogása jelenti hogy él,
S minden dobogással egy élet alél.

* * *

E bús anya képe te képed, o hon!
Márvány kebel átka van asszonyidon.

AZ ÁRVIZI HAJÓS

Hol népes ház-sorok
Jegyzék az útakat,
Most vad moraj között
Fut gyilkos áradat.

Rémséges jaj kiált
Ingó falak megől;
Rémesb a hallgatás,
Midőn a ház bedől;

S omlott házak felett,
Élők- s halottakon
Örvényesen kereng
S zúdúl el hab habon.

„Ki ment meg engemet
Kórt, aggot és szegényt?
Mindenre ami szent,
Ó ember, hozz segélyt!“

A fennmaradt kövön
Igy esd egy női hang,
S bajhirdetőn visít,
Mint vészben a harang.

S im sajka jő s rohan
Az áradat taván;
De aki rajta űl,
Embertelen zsivány.

Nem ember élet az
Miért ő eveze:
Tiltott vagyont keres
Szentségtörő keze.

S szívtelenűl az agg
Nő mellett elsuhan;
Mert egy batkát nem ér
Mind, ami rajta van.

És több hajó kereng
Az ingó fal körűl;
De a szegény anya
Ott áll menthetlenűl.

Ez pénzét, az magát
Jövének menteni;
Van aki kedveseit
Aggódva keresi;

S ki csak mulatni jár
A köz veszély felett:
Az óni rá nem ér
Egy hitvány életet.

S mindig dühösb az ár,
S a bágyadt nő előtt
Száz örvény tátogat
Alásodorni őt.

Még jő s megyen hajó;
De ő már nem kiált:
Tűr s várni láttatik
A borzasztó halált.

„Ki él még itt?“ riad
Most egy hajós közel,
Sajkája telve bár
Menekvők terhivel.

S még jókor érkezik;
A féltett kőfal áll,
S kihalt remény után
A nő hajóra száll.

* * *

A sajka partot ér,
S a megmentett sereg
A bátor férfinak
Hálás bucsút rebeg.

Csak a szegény beteg
Agg nő nem távozik,
S elfúladt kebliből
Sohajtás hallatik.

„Itt jó anyám, neked
E kisded adomány,
Pénz s egy falat kenyér;
Többet várj ég után.

Nekem nagy útaim
Vannak még szerteszét:
Ezreknek élete
Kiált hajót, segélyt."

Szól s menne a hajós,
De a hölgy, kit hozott,
Tündér tekintetű
Asszonnyá változott.

Arcán redők helyett
Ifjú kellem virúl;
Szépsége bájoló
Leírhatatlanúl.

Szebb mint a szerelem,
Barátságnál hivebb,
Mindennél, ami kéj,
Látása kedvesebb.

S az elbámult hajós
Hall édes hangokat,
Minőket emberajk,
Sem zenemű nem ad.

„Ha minden elhagyand,
Igy szól az égi nő:
Az ember és világ,
Barát és szerető;

Ha hozzád mostohák
Szerencse és ipar;
S hű fáradásidért
Rágalmak nyelve mar:

Emlékezzél reám
Sorsodnak éjjelén:
Önérzeted vagyok,
Nevem J ó t é t e m é n y."

Rendűlt kebellel a
Bátor hajós eláll
Ez égi látomány
Magas csodáinál.

Őt minden elhagyá,
Az ember, a világ;
Csaknem maga maradt,
Mint téli fán az ág.

Sorvasztók napjai,
S kietlen álmait
Gyógyszer nem űzi el,
Nem orvosolja hit.

De az nem tartja őt;
Megy a szép vágy után,
S még soknak élete
Menik meg csolnakán.

S ha néha mardosóbb
Fájdalma visszasír,
S a földön ellene
Nincs menedék, sem ír:

Lelkének a dicső
Hölgy képe feltünik,
S szűz arca bájain
Fájdalma megtörik.

LISZT FERENCHEZ

Hirhedett zenésze a világnak,
Bárhová juss, mindig hű rokon!
Van-e hangod a beteg hazának
A velőket rázó húrokon?
Van-e hangod, szív háborgatója,
Van-e hangod, bánat altatója?

Sors és bűneink a százados baj,
Melynek elzsibbasztó súlya nyom;
Ennek láncain élt a csüggedett faj
S üdve lőn a tettlen nyugalom.
És ha néha felforrt vérapálya,
Láz betegnek volt hiú csatája.

Jobb korunk jött. Újra visszaszállnak,
Rég ohajtott hajnal keletén,
Édes kínja közt a gyógyulásnak,
A kihalt vágy s elpártolt remény:
Újra égünk őseink honáért,
Újra készek adni életet s vért.

És érezzük minden érverését,
Szent nevére feldobog szivünk;
És szenvedjük minden szenvedését,
Szégyenétől lángra gerjedünk;
És ohajtjuk nagynak trónusában,
Boldog- és erősnek kunyhajában.

Nagy tanítvány a vészek honából,
Melyben egy világnak szíve ver,
Ahol rőten a vér bíborától
Végre a nap felderűlni mer,

Hol vad árján a nép tengerének
A düh szörnyei gyorsan eltünének;

S most helyettök hófehér burokban
Jár a béke s tiszta szorgalom;
S a müvészet fénylő csarnokokban
Égi képet új korára nyom;
S míg ezer fej gondol istenésszel,
Fárad a nép óriás kezével:

Zengj nekünk dalt, hangok nagy tanárja,
És ha zengesz a múlt napiról,
Légyen hangod a vész zongorája,
Melyben a harc menydörgése szól.
S árja közben a szilaj zenének
Riadozzon diadalmi ének.

Zengj nekünk dalt, hogy mély sírjaikban
Őseink is megmozdúljanak,
És az unokákba halhatatlan
Lelkeikkel visszaszálljanak,
Hozva áldást a magyar hazára,
Szégyent, átkot áruló fiára.

És ha meglep bús idők homálya,
Lengjen fátyol a vont húrokon;
Legyen hangod szellők fuvolája,
Mely keserg az őszi lombokon,
Melynek andalító zengzetére
Fölmerűl a gyásznak régi tére;

S férfi karján a meggondolásnak
Kél a halvány hölgy, a méla bú,

S újra látjuk vészeit Mohácsnak,
Újra dúl a honfiháború,
S míg könyekbe vész a szem sugára,
Enyh jön a szív késő bánatára.

És ha honszerelmet költenél fel,
Melly ölelve tartja a jelent,
Melly a hűség szép emlékzetével
Csügg a múlton és jövőt teremt,
Zengj nekünk hatalmas húrjaiddal,
Hogy szivekbe menjen átal a dal;

S a felébredt tiszta szenvedélyen
Nagy fiakban tettek érjenek,
És a gyenge és erős serényen
Tenni tűrni egyesűljenek:
És a nemzet, mint egy férfi, álljon
Érc karokkal győzni a viszályon.

S még a kő is, mintha csontunk volna,
Szent örömtől rengedezzen át,
És a hullám, mintha vérünk folyna,
Áthevűlve járja a Dunát;
S ahol annyi jó és rossz napunk tölt,
Lelkesedve feldobogjon e föld.

És ha hallod, zengő húrjaiddal
Mint riad föl e hon a dalon,
Mellyet a nép millió ajakkal
Zeng utánad bátor hangokon,
Állj közénk és mondjuk: hála égnek!
Még van lelke Árpád nemzetének.

AZ ÉLŐ SZOBOR

Szobor vagyok, de fáj minden tagom;
Eremben a vér forró kínja dúl;
Tompán sajognak dermedt izmaim;
Idegzetem küzd mozdúlhatlanúl.

Szemeim előtt képek vonúlnak el
A népemésztő harcok napiból:
Véráldozók a szent, örök jogért,
S bérért ölők éjszak csordáiból.

És látom gyermekimnek árnyait,
A vég csatában elhullottakét,
Varsó falán s az égő falvakon
Vad üldözőmnek vérrel írt nevét.

És hallom a vesztett csaták zaját,
Az árulók bal suttogásait,
S fejökbe hajh le nem zúdíthatom
A megcsalottak szörnyü átkait.

S nem sírhatok, bár hő zápor gyanánt
Szememben a köny százszor megered:
Midőn kiér a zord világ elé,
Hideg, kemény jéggyöngyökké mered.

Agyamban egyik őrült gondolat
A másikat viharként kergeti;
Szent honfitűz, mely áldozatra kész,
S rút hitszegés, mely nyomban követi:

S a balszerencse minden ostora,
Mely népem érte annyi vér után;
Magas dicsőség a harc reggelén;
Inség, halál, gyalázat alkonyán.

S szivemben — ó mondhatlan szenvedés! —
Lázongva forr a szent boszú heve;
Gyúlt ház az, melly ön gazdájára ég,
Kit nem ragad ki szomszédok keze.

S holott örökké él a fájdalom,
Nehéz mellem sohajjal van tele:
De rajta áll megbűvölt gát gyanánt
A szenvedő szív márvány fedele.

Nem szólhatok; nyögésem néma jaj;
Szó és fohász kihalnak ajkimon.
A gondolat s az érzés ölyvei
Csak benn tenyésznek gyötrő lángimon.

Emelten függ a harcra szomju kard
De nem mozdúlnak a feszűlt karok;
Dermedten állnak lépő lábaim,
S nagy kínjaimtól el nem futhatok.

Oldódjatok, ti megkövűlt tagok,
Szakadj fel dúlt keblemből, ó sohaj!
Légy mint a földrendítő éji vész,
Bútól haragtól terhes és szilaj.

S te elnyomott szó, hagyd el börtönöd,
Törj át a fásúlt nemzedék szivén,
Hogy megcsendűljön minden gyáva fül
Mennydörgésedtől a föld kerekén.

Kevés, de nagy, mit szólni akarok:
„Ember, világ, természet, nemzetek!
Ha van jog földön, égben irgalom,
Reám és kínaimra nézzetek!“

AZ ÚRI HÖLGYHÖZ

Fürtidben tengervészes éj,
Szemekkel, mint a csillagtűz;
Hol annyi gőg és annyi kéj,
Ki vagy te márványkeblű szűz?

Bírván az istenek minden kegyét,
Imádva férfiaknak általa,
Szép és dicső, s lélekben oly setét,
Milyen derűlt arcodnak hajnala.

Nincs hát remény? nincs semmi kegyelem?
Hiába minden esdeklés szava?
Hiába kér a leghőbb érzelem?
Nem olvadoz fel kő kebled hava?

Egy eskü kell, egy néma fogadás:
„Szeretni e mindent adó hazát!“
Mért hát szemedbe büszke tagadás?
Mért áruló a hang, mit ajkad ád?

Pedig nem mondhatod, hogy nincs szived.
Szeretsz pompát, hizelgő csapodárt,
Hintót lovat, sőt hitvány ölebet,
És selymidért imádod a bogárt:

Mind állat, és hívságos semmiség,
Hizelgőd is, ki hűséget hazud!
És mégis, mégis — ó türelmes ég! —
Kedélyed rajtok édelegni tud.

Mig a könyűk hiába fénylenek
A hon szemén! — Hah, gőgös Goneril,
Megemlekezz, hogy vannak istenek,
S még van kezökben bűnt torolni nyil.

Az apaátok teljesedni fog,
Az apaátok súlya szörnyü lesz:
„Tennen fajodban éljen ostorod,
Csaljon meg akit legjobban szeretsz.

Hervadjon el szépséged! a gyönyör
Váljék utálattá ha ízleled;
S midőn panaszban bánatod kitör,
Legyen kacaj reá a felelet.“

De nem, te nem vagy bűnös. Nevelőd
Jellemtelen kornak volt gyermeke.
Gyengéd szíved hajlott a kény előtt,
S megvette a szellemtél hidege.

Mi vagy te most? Kérdezd meg magadat.
Angol talán? vagy német, francia?
Igen, ha megtagadnák fajokat;
De ah előttök szentség a haza!

Te azt nem ismered, — nincsen hazád —
Nincs nemzeted, — nincs mondható neved.
És ami van, gyalázat szennye rád!
Mert esdeklő szülődet megveted.

Erényeidnek senki sem hiszen;
Mert ami fő, nincs meg sugári közt;
Csillag vagy tündöklő és üdvtelen;
Félünk, csodálunk, mint az üstököst.

Asszony vagy, a leggyarlóbb, semmi más!
Nemednek nincsen tiszteltebb neve:
Gyöngéd, hol annak lenni árulás,
Szivetlen, ahol égned kellene;

Buzognod e hon- és e nemzetért,
Mint égnek minden nemzet hölgyei:
Nem kérünk munkát s áldozatra vért;
Miért esdünk: részvéted kegyei.

S mindeddig ezt te megtagadhatád!
Láttad, miként küzdénk és epedünk,
S csak egy enyhítő szót nem monda szád;
Könyed nélkül mi kín volt vérzenünk!

De még előtted áll egy új világ,
Anyára vár egy újabb nemzedék:
Akard, s erényed a fő polcra hág,
Neved dicsőség lángtüzében ég.

Mit szűz hevében égő szív teremt,
Költőt, művészt, hőst és nagy férfiat,
És mindent, ami szép jó, tiszta, szent,
Tőled, nemedtől várjuk, hogy megadd.

Kezedben a gyermeknek álmai,
Tündérvilága lelkes ifjunak,
A férfi boldogsága; játszani
Ily drága kincsek nem adattanak.

Emeld fel bájaidnak zászlaját,
Utánad kelnek a hon jobbjai:
Gyönyör lesz tűrni hosszu éven át,
Ha díjt szelíd kezed fog nyújtani.

Teremtsd elő azon dicső időt,
Hol a magyar szó s név imádva lesz;
Midőn kegyelmet nem nyer szűd előtt
Ki e kettőnek ellenére tesz.

A kisdedeknek néma szája kér,
Hogy adj nekik hazát. Ne vond meg azt.
Áldás vagy átok vár e válaszért:
Határozz, és kimondtad sorsodat.

FÓTI DAL

Fölfelé megy borban a gyöngy;
Jól teszi.
Tőle senki e jogát el
Nem veszi.
Törjön is mind ég felé az
Ami gyöngy;
Hadd maradjon gyáva földön
A göröngy.

Testet éleszt és táplál a
Lakoma,
De ami a lelket adja,
Az bora.
Lélek és bor két atyafi
Gyermekek;
Hol van a hal, mely dicső volt
És remek?

Víg pohár közt édesebb a
Szerelem.
Ami benne keserű van,
Elnyelem.
Hejh galambom, szőke bimbóm,
Mit nevetsz?
Áldjon meg a három Isten,
Ha szeretsz.

Érted csillog e pohár bor,
Érted vív,
Tele tűzzel, tele lánggal,
Mint e szív,
Volna szívem, felszökelne
Mint a kút,
Venni tőled vagy szerelmet,
Vagy bucsút.

Hejh barátom, honfi társam,
Bort igyál.
Víg, komor, vagy csüggeteg vagy,
Csak igyál,
Borban a gond megbetegszik,
Él a kedv.
Nincs a földön gyógyerőre
Több ily nedv.

Borban a bú, mint a gyermek
Aluszik.
Magyar ember már busúlt sok
Századig.
Ideje hogy ébredezzen
Valaha:

Most kell neki felvirúlni
Vagy soha.

Bort megissza magyar ember,
Jól teszi;
Okkal móddal meg nem árthat
A szeszi.
Nagyot iszik a hazáért
S felsivít:
Csakhogy egyszer tenne is már
Valamit.

No de se baj, máskép leszen
Ezután;
Szóval tettel majd segítsünk
A hazán.
Ha az Isten úgy akarja
Mint magunk,
Szennyet rajta és bitor bűnt
Nem hagyunk.

Rajta társak hát, igyunk egy
Húzamost;
Bú, szerelmek, házi gondok
Félre most:
A legszentebb-, legdicsőbbért
Most csak bort!
De ha kellend, vérben adjunk
Gazdag tort!

A legelső magyar ember
A király:
Érte minden honfi karja
Készen áll,

Lelje népe boldogságán
Örömét,
S hír, szerencse koszorúzza
Szent fejét!

Minden ember legyen ember
És magyar,
Akit e föld hord s egével
Betakar,
Egymást értve, boldogítva
Ily egy nép
Bármi vésszel bízton bátran
Szembe lép.

Ellenség vagy áruló, ki
Hont tipor,
Meg ne éljen, fogyjon élte
Mint e bor.
Áldott földe szép hazánknak,
Drága hon,
Meg ne szenvedd soha őket
Hátadon!

S most hadd forrjon minden csep bor
Mint a vér,
Melyet hajdan frígyben ontott
Hét vezér;
S mint szikrája a szabadba
Felsiet,
Úgy keresse óhajtásunk
Az eget.

Légyen minden óhajtásunk
Szent ima,

S férfi keblünk szent imáink
Temploma.
És ürítsük a hazáért
E pohárt:
Egy pohár bor a hazáért
Meg nem árt.

Érje áldás és szerencse
Mindenütt,
Ahol eddig vereméesztő
Seb feküttt.
Arca, mely az ősi bútól
Halovány,
Felderüljön mint a napfény
Vész után.

Hű egyesség tartsa össze
Fiait,
Hogy leküzdje éjszak rémes
Árnyait:
Künn hatalmas, benn virágzó
És szabad,
Bizton álljon sérthetetlen
Jog alatt.

S vér, veríték vagy halál az,
Mit kiván,
Áldozatként rakjuk azt le
Zsámolyán,
Hogy mondhassuk csend- s viharban:
„Szent hazánk!
Megfizettük mind, mivel csak
Tartozánk.“

KESERŰ POHÁR

Ha férfi lelkedet
Egy hölgyre föltevéd,
S az üdvösségedet
Könnyelműn tépi szét
Hazug szemében hord mosolyt
És átkozott könyűt
S mig az szivedbe vágyat olt
Ez égő sebet üt;
Gondold meg és igyál:
Örökké a világ sem áll;
Eloszlik, mint a buborék,
S marad, mint volt, a puszta lég.

Ha mint tenlelkeden
Függél barátodon;
És nála titkaid:
Becsűlet és a hon,
S ő sima orgyilkos kezét
Befúrja szívedig,
Míg végre sorsod árulás
Által megdöntetik;
Gondold meg és igyál:
Örökké a világ sem áll;
Eloszlik, mint a buborék,
S marad, mint volt, a puszta lég.

Ha szent gondok között
Fáradtál honodért,
Vagy vészterhes csatán
Ontottál érte vért,
S az elcsábúltan megveti
Hű buzgóságodat,

S lesz aljas-, gyáva-, és buták
Kezében áldozat;
Gondold meg és igyál:
Örökké a világ sem áll;
Eloszlik, mint a buborék,
S marad, mint volt, a puszta lég.

Ha fájó kebleden
A gondok férge rág,
S elhagytak hitlenűl
Szerencse és világ,
S az esdett hír, kéj s örömed
Mind megmérgezve van,
S remélni biztosabbakat
Késő vagy hasztalan,
Gondold meg és igyál:
Örökké a világ sem áll;
Eloszlik, mint a buborék,
S marad, mint volt, a puszta lég.

S ha bánat és a bor
Agyadban frígyre lép,
S lassanként földerűl
Az életpuszta kép,
Gondolj merészet és nagyot
És tedd rá éltedet:
Nincs veszve bármi sors alatt
Ki el nem csüggedett;
Gondold meg és igyál:
Örökké a világ sem áll;
De amig áll és amig él
Ront vagy javít, de nem henyél.

SZABAD FÖLD

E ház, hová most lábamat teszem,
Fáradt fejem békén pihentetem,
Hol a konyhán barátságos tüz ég,
S mellette fürge gondos feleség;
E honi föld, mit szántok és vetek,
Hol hőt, fagyot gyakorta szenvedek,
Mely táplál engem s kis szolgáimat,
S keblébe végre híven befogad;
E föld, e ház, e kert — megérhetém,
Akarta Isten, hogy most mind enyém.
Nem ismerém e szót mind e napig:
A puszta lélek volt enyém alig.
Most bizton állok itt sajátomon,
És áldlak érte kétszer drága hon!
Talán nem adtam vért, nem őseim,
De fáradoztak híven kezeim;
S munkám után virító lett a föld,
Isten- s embernek benne kedve tölt.
Szép a vetés, dús volt az aratás,
Sok gond után kedves vigasztalás.
Most már enyém e munkán vett örök,
Mit ím örömkönyűvel öntözök!
S ne mondja senki, hogy henyén talált:
Szolgáltam érte országot, királyt.
Majd gyermekimre szállnak javaim,
Rájok maradnak tartozásaim;
Adónkat, legyen bár pénz, munka, vér,
Örömmel adjuk biztos napokér';
S erős lesz országunk, nagy a király,
Hol ennyi ember boldog hont talál.

AZ ELVESZETT ORSZÁG

Arcom ne kérdjétek,
Miért oly halovány:
Legbátrabb fiaim
Elestek a csatán.

A fennmaradtakat
Vad ínség kergeti:
Nincs kő, hová fejét
Csak egy is teheti.

Hő keblemen, hol ők
Lágyan feküdtenek,
Most a kétségbe'sés
Kigyói fürdenek.

És látni nincs remény
Többé jó napomat:
Boszút ki állana,
Nem szülhetek fiat!

ROSSZ BOR

Igyunk, barátim, szomjas a világ,
Kivált a költő, aki tollat rág,
Hiszen mi írtuk a jó Fóti dalt,
Igyuk meg hát ez átkozott italt.
Csapláros, méregkeverő!
Ne pislogj; jobb bort adj elő.
Cudar biz' ez; de ám igyunk,
Hiszen magyar költők vagyunk.

Gyalázatos bor! illyet iddogál
Magyar hazánkban ifju s agg szakáll,
Kivévén a bölcset meg a papot:
A költő versben lát csak jó napot.
  Csapláros, méregkeverő!
  Ne pislogj; jobb bort adj elő.
    Cudar biz' ez; de ám igyunk,
    Hiszen magyar költők vagyunk.

Mondják: Egernél híres bor terem.
Verembe szűrik tán? nem ismerem.
Megénekeltem harcait, borát,
S mind e napig nem láttam áldomást.
  Csapláros, méregkeverő!
  Ne pislogj; egrit adj elő.
    Cudar biz' ez; de ám igyunk,
    Hiszen magyar költők vagyunk.

Mi szép vagy kolna Ménes oldalán!
Borod setét mint a cigány leány,
És benne a szív édes lángja ég.
Kuruc, tatár! csak ilyen kéne még.
  Csapláros, méregkeverő!
  Ménes borából adj elő.
    Cudar biz' ez; de ám igyunk,
    Hiszen magyar költők vagyunk.

Ki láta bort, zöldet, mint drága kő?
És híg aranyt, mely nyakba önthető?
Somló, Tokaj, halljátok a panaszt:
Fösvény hegyek! nekünk nem szűrtök azt.

Csapláros, méregkeverő!
Legjobb borodból adj elő.
Cudar biz' ez; de ám igyunk,
Hiszen magyar költők vagyunk.

Elég! elég! Fejünk majd megszakad,
Szemünk borúl és nyelvünk elakad.
Költődnek, ó hatalmas Hunnia,
Légy-étetőt engedsz-e innia!
Csapláros, méregkeverő!
Pusztúlj, ne adj több bort elő.
Nagyon cudar, de drága volt:
Izleld meg érte a pokolt!

HÁNYSZOR HALLÓK...

Hányszor hallók életet vért
Megtámadt hazánkért!
Ősink néha meg is adták
Dúsan a nehéz bért.
Fenmaradt e szenvedő hon
Megrongálva vésztől,
Kór, szegény, bús és pirongó
Önnön szégyenétől.

GONDOLATOK A KÖNYVTÁRBAN

Hová lépsz most, gondold meg, ó tudós
Az emberiségnek elhányt rongyain
Komor betűkkel, mint a téli éj,
Leirva áll a rettentő tanulság:
„Hogy míg nyomorra milliók születnek,

Néhány ezernek jutna üdv a földön,
Ha isten ésszel, angyal érzelemmel
Használni tudnák éltök napjait."
Miért e lom? hogy mint juh a gyepen
Legeljünk rajta? s léha tudománytól
Zabáltan elhenyéljük a napot?
Az Isten napját! nemzet életét?
Miért e lom? szagáról ismerem meg
Az állatember minden bűneit.
Erény van írva e lapon; de egykor
Zsivány ruhája volt. S amott?
Az ártatlanság boldog napjai
Egy eltépett szűz gyönge öltönyén,
Vagy egy dühös bujának pongyoláján.
És itt a törvény — véres lázadók,
Hamis birák és zsarnokok mezéből
Fehérre mosdott könyvnek lapjain.
Emitt a gépek s számok titkai!
De akik a ruhát elszaggaták
Hogy majd belőle csínos könyv legyen,
Számon kivül maradtak: Ixion
Bőszült vihartól űzött kerekén
Örvény nyomorban, vég nélkül kerengők.
Az őrült ágyán bölcs fej álmodik;
A csillagászat egy vak koldus asszony
Condráin méri a világokat:
Világ és vakság egy hitvány lapon!
Könyv lett a rabnép s gyávák köntöséből
S most a szabadság és a hősi kor
Beszéli benne nagy történetét.
Hűség, barátság aljas hitszegők
Gúnyáiból készült lapon regél.
Irtózatos hazudság mindenütt!

Az írt betűket a sápadt levél
Halotti képe kárhoztatja el.
Országok rongya! könyvtár a neved.
De hát hol a könyv, mely célhoz vezet?
Hol a nagyobb rész boldogsága? Ment-e
A könyvek által a világ elébb?
Ment, hogy minél dicsőbbek népei,
Salakjok annál borzasztóbb legyen,
S a rongyos ember bőszült kebele
Dögvészt sohajtson a hír nemzetére.
De hát ledöntsük amit ezredek
Ész napvilága mellett dolgozának?
A bölcsek és a költők műveit,
S mit a tapasztalás arany
Bányáiból kifejtett az idő?
Hány fényes lélek tépte el magát,
Virrasztott a szív égő romja mellett,
Hogy tévedt, sujtott embertársinak
Irányt adjon s erőt, vigasztalást.
Az el nem ismert érdem hősei,
Kiket — midőn már elhunytak s midőn
Ingyen tehette — csúfos háladattal
Kezdett imádni a galád világ,
Népboldogító eszmék vértanúi,
Ők mind e többi rongykereskedővel,
Ez únt fejek- s e megkorhadt szivekkel
Rossz szenvedélyek oktatóival
Ők mindegyütt — a jók a rossz miatt —
Egy máglya üszkén elhamvadjanak?
Ó nem nem! amit mondtam fájdalom volt,
Hogy annyi elszánt lelkek fáradalma,
Oly fényes elmék a sár fiait
A sűlyedéstől meg nem mentheték!
Hogy még alig bír a föld egy zugot,

Egy kis virányt a puszta homokon,
Hol legkelendőbb név az emberé,
Hol a teremtés ősi jogai
E névhez „ember“! advák örökül —
Kivéve aki feketén született,
Mert azt baromnak tartják e dicsők
S az Isten képét szíjjal ostorozzák.
És mégis — mégis fáradozni kell.
Egy újabb szellem kezd felküzdeni,
Egy új irány tör át a lelkeken:
A nyers fajokba tisztább érzeményt
S gyümölcsözőbb eszméket oltani,
Hogy végre egymást szívben átkarolják
S uralkodjék igazság, szeretet.
Hogy a legalsó pór is kunyhajában
Mondhassa bizton: nem vagyok magam!
Testvéreim vannak, számos milliók;
Én védem őket, ők megvédnek engem.
Nem félek tőled sors, bármit akarsz.
Ez az, miért csüggedni nem szabad.
Rakjuk le, hangyaszorgalommal, amit
Agyunk az ihlett órákban teremt
S ha összehordtunk minden kis követ,
Építsük egy újabb kor Bábelét,
Mig oly magas lesz, mint a csillagok.
S ha majd benéztünk a menny ajtaján,
Kihallhatók az angyalok zenéjét,
És földi vérünk minden csepjei
Magas gyönyörnek lángjától hevültek,
Menjünk szét mint a régi nemzetek,
És kezdjünk újra tűrni és tanulni.
Ez hát a sors és nincs vég semmiben?
Nincs és nem is lesz, míg a föld ki nem hal.
S meg nem kövűlnek élő fiai.

Mi dolgunk a világon? küzdeni,
És tápot adni lelki vágyainknak,
Ember vagyunk, a föld s az ég fia.
Lelkünk a szárny, mely ég felé viszen
S mi ahelyett, hogy törnénk fölfelé,
Unatkozunk s hitvány madár gyanánt
Posvány iszapját szopva éldegéljünk.
Mi dolgunk a világon? küzdeni
Erőnk szerint a legnemesbekért.
Előttünk egy nemzetnek sorsa áll.
Ha azt kivíttuk a mély sülyedésből,
S a szellemharcok tiszta súgaránál
Olyan magasra tettük, mint lehet,
Mondhatjuk, térvén őseink porához:
Köszönjük élet! áldomásidat,
Ez jó mulatság, férfi munka volt.

SZABAD SAJTÓ

Kelj föl rabágyad kőpárnáiról
Beteg, megzsibbadt gondolat!
Kiálts föl érzés, mely nyögél
Elfojtott vérző szív alatt!

Ó jöjjetek ki láncra vert rabok
Lássátok a boldog, dicső napot,
S a honra, mely soká türt veletek,
Derüt, vigaszt és áldást hozzatok.

BALLADÁK
KISEBB ELBESZÉLŐ KÖLTEMÉNYEK

SZILÁGYI ÉS HAJMÁSI

A harc kitört, a harc lefolyt;
Két bajnok úrfiak,
Szilágyi s Hajmás, Sztambulon
Rabságra juttanak.
„Rabság! nehéz lánc! hős karom,
Miért nem vagy te szabadon!"

Csak ebben agg, csak ezt nyögi
Hajmási láncain;
De társa dall, s bút édesít
Enyelgő húrjain;
„Ma éve honn vigan valék,
Most rab, leláncolt martalék!"

„Ma születésem napja van:
Szép húgom, köztetek,
És agg apám, és agg anyám,
Nem örvendezhetek.
Ma éve honn vigan valék,
Most rab, leláncolt martalék!"

Császárleány ezt hallja fenn,
Szép Leila egyedűl;
Szánat sohajt el ajkain,
Szemében szánat űl;

És amit lát, és amit hall
Ah mind szerelmi vágyra csal.

Az est s az éj jő, s álma nincs,
Haj! ébren álmodik;
Ágyát mosolygó fájdalom
S kétes remény vetik.
Szemérme hű; de szerelem
Suttog: szép Leila! jer velem.

Mély a fogolynak lakhelye
Setét falak között;
Fénylő teremből a leány
Most abba költözött.
Sugár leány, ah szép leány!
Szebb négy világon nincs talán.

„Hitedre azt ha mondanád,
Hős ifju, hogy szeretsz,
Megoldanám e láncodat,
Kit búsan méregetsz;
S szép hon felé hős karodon
Mennék veled hű hajadon.“

„Ölellek“ hős Szilágyi szól:
„Ó lány, te égi szem!
Csak amint hozzád hű leszek
Úgy áldjon istenem.
Szép honban virrad hajnalom,
Szép hon felé visz hős karom.“

Titkon szerződik a leány,
Arany nyit zárakat,

Kihozza rabság mélyiből
Vitézlő ifjakat;
Ólban három mént váltanak,
S lovat, lovászt lesujtanak.

Éjféltájban s éjfél után
Oly bús, oly néma az út;
Két hős közt holdnál a leány
Sebes rohanva fut;
„Atyám, atyám! ne várj reám
A szép magyar föld lesz hazám.“

Harmincadon s vámok között
Az ifjak mennek át;
Pogány mez rajtok, nyelvökön
Hordják pogány szavát.
„Hová, hová, török vitéz,
S te fénysugár, te gyönge kéz?“

„Szerencsekísértők vagyunk,
Szerencse jár velünk,
Az egri farkasok közé
Csatára készülünk.“
Felelnek ők; de Leila fél,
Remeg mint parton nyárlevél.

Sztambul felől bús hír repül,
Zendűlnek vámosok;
De küzdve két ifjú halad,
Utat nyit kardvasok.
„Végy jó reményt, szép hajadon!
Magyar kar áll őrt pártodon.“

Csaták között a pálya fogy,
Még nem fogy a csata;
Fölkél a hírre vajdaság,
Jön villogó hada:
Vajdák utól, vajdák körűl,
Futással út nem rövidűl.

Mint párduc a két ifjú küzd,
A villámkard peneg,
És isten, úgy akarta, itt
A vajdák estenek.
Szigetben sírva Leila vár,
Mint árva fészken kis madár.

Ő sírva így panaszkodik:
„Egek, mi puszta hely!
Nagy búmmal e vadonban ah
Hová bujdossam el?
Miattam most a hős szivek
Vajdák vasán elvérzenek;

De meghalok hős ifjakért;
Sírhalmom e határ,
És siratóim farkasok,
S lesz dúló vad madár.
Atyám, atyám! ne várj reám,
Bűnért setét föld lesz hazám."

Siralmi közt a gyönge lányt
Hős ifjak igy lelik,
És gyöngyre a köny, a keserv
Örömre változik.
Mint ifju repkény kerti fán,
Szilágyi karján csügg a lány.

Szigetből a leányt viszik
Magyar határ elé,
Zugó Dunának partjain
Megy útok fölfelé
S alattok a vész mezején,
Tajtékot túrva vág a mén.

Setéten most Hajmási szól:
„Itt a magyar határ;
Bajtárs megállj! nem érhet itt
Török hatalma már.
Víjunk meg ketten s a leány
Azé legyen ki győz csatán."

„Nem ugy, vitéz felem! nem úgy!"
Szilágyi válaszol:
„Van nőd honn, van két szép fiad,
Te meg nem válhatol."
És sír a lány: „Ah engemet
E bajvivástok eltemet."

De Hajmás nem szól, bősz eszén
Felfordul a világ;
S kezdődik a gyászütközet:
Magyar magyarra vág.
Két villám így csap össze fenn,
Hajmási eldől véresen.

„Sokáig hőslakodban élj,
Ó bajtárs, boldogul;
Bűnömmel én itt elveszek,
S honn nőm, fiam busúl."
Szól s mint az elzugott vihar,
Hamvába száll a büszke kar.

Ott ketten a haló fölött
Hűséget eskenek,
S a rabkötél, a bús csaták
Örömre fejlenek.
Török virág, magyar kebel:
Ez hő, az rajta hervad el.

HEDVIG
(LEGENDA)

Szóla Isten Gábor angyalához:
„Szép cselédem, fényes Gábor angyal,
Ölts piros két szárnyat vállaidra,
Szegd be nappal, a szép délvilággal,
Arcaidra vedd tavasz derűltét,
Végy mosolygó ifjuságot arra:
A kicsinyded földre fogsz leszállni,
S a szerelmes lányok bíbor ajkán
Csókot, áldó égi csókot hagyni:
Aki szép, hogy még szebb csókod által,
S aki boldog, boldogabb lehessen.“
És felelt a fényes Gábor angyal:
„Boldog Isten, ó te véghetetlen!
Mely parancs ez! mily kemény itélet!
Oly parányi bár a föld magában,
De szerelmes szívü lánya oly sok,
Támadattól a komoly napestig,
S a fagy éjszakáig déli hőtől,
Hogy ha ezret láttam, visszatérve
Új ezerrel lesz találkozásom;
Mert füszálként mindenütt terem lány,
S egy leány sincs, aki nem szerelmes.
Boldog Isten, ó te véghetetlen!

Igy örökké el leszünk szakadva,
S Gábor angyal, bár ohajtsa lelke,
Fényhazáját meg nem látja többé."
Így felelt a fényes Gábor angyal.
Mosolyogva mondá rá az Isten;
„Mely leánynak szíve rejt szerelmet,
Gondolatja mégis feddhetetlen,
S tiszta, szent és tetszhető az égnek
Arra szálljon csókod áldomásul."
S ment az angyal. Hajnal nyilt utána,
Dal szövődött szárnya zajszeléből,
Dal, minőt a lélek hall magában,
Éjein ha boldog álma eljő,
S a nem ösmért tündérhon öléből
Legrejtettebb vágya visszahangzik.
És soká és messze járt vigyázva;
Ifjú és agg volt figyelme tárgya,
S lelt szerelmet mindenütt a földön.
Hőben és fagyok közt a leányszív
Ége, mint a pártusok vetése,
Melybe Sámson karja űze lángot.
S felsohajta néha Gábor angyal:
„Istenem mi bajra hajtasz engem!
A szerelmes lányka mit kivánjon,
Mit gondoljon, mint az egy szerelmet?
Ez hivének szép szemében olvad.
Az mosolygó ajkin vágyna csüggni,
Termetét más, s délceg indulatját,
Sőt hibáit mint bálványt imádja.
Van ki fényről, kincsről mér szerelmet
S a fagyért ég büszke gondolatban."
Így az angyal néha felsohajta,
S mert előtte, mint a könyv, kitárva
Leplezetlen állott a leányszív,

Tarka s tarkább lőn tapasztalása.
Egy virágszál, egy kis semmi gyakran
Évig élt a hű leány szivében;
Mint folyamnak tükre volt a másé,
Melly utában majd a törpe bokrot,
Majd kevély fa termetét mutatja;
Ebben a szerelmek rózsavásznán
Jégfonállal szőve volt kevélység:
Abban olvadásig lágy ohajtat,
Búmerengés, kedv, csapongva játszó,
Lenge jóság, elmuló szelídség
A hiúság cifra köntösében,
Változának mint a hold világa
Vétlen vétkes vágyaik sokával,
S álmaiknak minden ezredével.
És az angyal, más világ lakója,
Nem találа kedvet mind ezekben,
Nem találа tetszhetőt az égnek.
S ím egy ország föltünék szemébe,
És egy nemzet messze napkeletről,
Boldog és nagy, gazdag és hatalmas,
Mely parancsolt a sebes Dunának,
S tengerektől tengerig csatázván,
Nagy királyát s a jót, mint egy istent,
Ős Budában fénnyel udvarolta:
A magyar volt s Nagy Lajos királya.
Gábor angyal megszállt e vidéken:
S ahogy ott ült a magas tetőkön,
Mint ezüst láng, mint egy üstökös fény,
Rózsafelhő szálla fel Budából,
Rózsafelhő a Sasok hegyéig;
S Gábor angyal ígyen szóla hozzá:
„Rózsafelhő! honnan és hová mégy?"
„Szűz leánynak arcиról s az égbe.

Hála Isten, hála szent erődnek!
Hogy kegyedben szép arcot teremtél!“
S felleg szála ismét, barna felleg,
Mint az árnyék, mint az éj palástja!
S Gábor angyal ígyen szóla hozzá:
„Barna felhő! honnan és hova mégy?“
„Szűz leányhaj lebbenése voltam.
Hála Isten, hála szent erődnek!
Hogy setétlő szép hajat teremtél!“
Csillag is szállt kettő fel Budából:
Szűz leánynak pillantási voltak,
És imádni kezdtek: „Hála Isten!
Hála hogy szép kék szemet teremtél.“
Egy sugár is termetéhez illő,
Felhatott a termetért köszönni.
Végre sánta hangya hajta morzsát
Felfelé a legmagasb tetőig;
S Gábor angyal ígyen szóla hozzá:
„Sánta hangya, honnan és hová mégy?“
Az pedig megálla válaszolván:
„Hála Isten, hála szent erődnek!
Kis fiammal költözém Budában,
S kő esék rám; de király leánya,
Szép s kegyelmes Hedvig fölsegíte,
S mondá; hangya, kelj föl s menj fiaddal.
S fölkelék, de megfogadtam akkor,
Hogy nevének emléket hozok föl.“
Szólt, a morzsát feltolá, s tovább ment.
Gábor angyal látva hallva mindent,
Amit angyal hallhat, emberek nem,
Új örömmel, új reménnyel indúlt,
S nagy Lajosnak várlakába szállott.
S im királyleánya Hedvig ott ült
Ifjusága hajnalköntösében,

S rózsafelhők arci, szép hajának
Gyenge fodra barna köd valának,
S minden ami kellem és gyönyör van
Harcban állott termetén, vonásin;
S a szemérem diadalma rajtok
Mint királyné ünnepel szelíden.
Gábor angyal ahogy látta mindezt,
Elborúla lelke tisztelettel,
S így imáda; „Hála, hála Isten!
Hogy kegyedben szép leányt teremtél.“
A királylány csendes ámulattal
Ült azonban: a szent könyv előtte
Nyíltan állt s a vérivó magyarnak
Régi nyelvén új csodát beszéle.
A teremtés titka, Isten, ember
S a világ valának följegyezve
Szent soraiban és az élet álma;
A nagy, a várt s rettegett jövendő,
Melyre holtak sírból fölriadnak,
S földdel a magas menny összerendűl;
Vég biró pedig lesz a nagy Isten,
S jót, gonoszt a szív szerint itélend:
Mindezek s több fel valának írva.
S Hedvig olvasá a szent igéket,
S így tünődék rajtok önmagában:
„Ím ezek mi szép igék, mi szentek!
Lengyelország hős királya, férjem,
Kit szivemben hordok, hű jegyelted!
Nem leend-e megvetett ajándék,
Majd ha fényben eljövendesz értem,
S én kitárom a csodák világát
Ifju, hős, de még vad nemzetednek?
Durva nyelve, mellyen eddig a düh
S a harag vad győzedelme hangzott,

Általam most szent igékre hajland;
A teremtés titka és az üdvé
Nem leendnek messze föld virági;
Szent körökbe mindenik betérhet
És az élet fájáról gyönyörrel
Dús, öröklő éveket szakaszthat."
  Gondolá és elfogadta szíve.
Szárnylebegve függe Gábor angyal
Vállain a szép királyleánynak,
S kedvteléssel s üdvözült gyönyörrel
Néze által rá s a szép sorokra.
Majd hogy el lőn a szándok fogadva,
A leányra áldó csókja szállott;
Égi ajka, mint a gyenge szellő
Lágyan ére legszebb földi ajkat,
S csattanása, mint ezüst harangé
Mondhatatlan kedves és muló volt.

BECSKEREKI

„Verjen meg az isten, Becskereki!
Ne higyen szép szavaidnak senki,
Ne higyenek sugár termetednek,
Engem csaló fekete szemednek.
Elhagytam jó férjemet miattad,
S most fejemet vég inségnek adtad;
Magam vagyok a vadon erdőben.
Verjen meg az isten, Becskereki!
Ne hallgasson szavaidra senki:
Aki meg tud egy szeretőt csalni,
Soha nem fog az már hív maradni."

Igy busúlt a szép fiatal asszony,
Maga ülvén egy kerekded halmon;
Hollóhaját szélnek eresztette,
Bús orcáját kezével fedezte,
S mint buvár a tenger mélységéből
Sóhajtások jöttek fel kebléből.

S mint a kis lány pince gádorában
Ül, csábítás égvén orcájában:
Úgy ül úton útfélen az estve,
Pirosra és haloványra festve,
A rablók és gyilkosok barátja,
Jók félelme, rosszak bátorsága.
S szűnik már a szajkó rikkantása,
Nem hallik a harkály kopogása;
Csak gili búg magányos fészkében,
Csalogány zeng bokor ernyejében;
Fénybogártól ragyogó utában
Fut a kígyó tarka pompájában,
A levegő szabad mezejében
Leng az agg sas utósó röptében.
De a bagoly megereszti szárnyát,
A homályban kezdi országlását,
Rettenetes, hol a fényt elállja,
Szárnyainak setét vitorlája.
S ki bujkál most a csere szélében?
Lova fékét tartva jobb kezében?
Széles kalap van nyomva fejébe,
Karcsú mente szegűl csípejébe;
Szűk nadrága, sarkantyús csizmája,
S szintúgy táncra peng a karikája.
Akárki, de finom legény lehet,
Kényes, csínos, katonának termett.
S mit kereshet ez a késő vándor?

Szeme olyan mint a fekete bor,
Szanaszét jár mint Noé hollója;
Gazdájára többé semmi gondja.
Hogy az asszonyt látja üldögelni,
Abba látszik magát eltemetni.
De ijedve föltekint az asszony,
Csak hogy el nem ájúl a látványon
S szegény bizonyosan elájúlna,
Ha a legény olyan szép nem volna.
S most így szól a jövevény hozzája:
„Mit búsúlsz te, vad erdők rózsája?
Sohase törd búban a fejedet,
Meggyógyítom, ha nekem engeded;
Útas vagyok s szép piros orcáért
Élek halok szép asszony csókjáért.“
Így szól s fához köti sárga lovát,
A szép asszony mellé veti magát,
Vígasztalni kezdi szép szavakkal,
Kérlelgetni kedves ajándékkal,
Karcsú der'kát tartja megölelve,
S így szól hozzá csalfán hízelkedve:
„Kell-e rózsám, gyűrű újjaidra,
Tarka kendő szép fehér nyakadra,
Kartonszoknya karcsu derekadra,
Piros cipő kicsiny lábaidra?
Kell-e rózsám, barna legény csókja,
Kell-e neked lelkem gondolatja?
Hív szeretőd leszek mind halálig,
Uralkodom Pesttől Hortobágyig.“
Igy szólt, s mintha vásárról jött volna,
Portékáit bőséggel ontotta,
Kartont, cipőt húzott tarsolyából,
Tarka kendőt német szép gyolcsából,
És közűlök, amint egyet rázott,

Aranygyűrű s hópénz karikázott,
Elámúlt a szemfényvesztő kincsen,
Azt sem tudta melyikre tekintsen,
S így szólt szíve vágyát eltitkolva
A szép asszony neki bátorodva:
„Nem kell nekem gyűrű ujjaimra,
Tarka kendő sem fehér nyakamra,
Piros cipő sem kell lábaimra
S kartonszoknya karcsu derekamra;
Hajh de kell a barna legény csókja,
Kell lelkednek minden gondolatja:
Hív szeretőd leszek mind halálig,
Veled járok Pesttől Hortobágyig.“

S a legény most leveszi kalapját,
Omló haja ellepi két vállát,
S kitündöklik mint a hold világa
Haja közül ifiú orcája.
S ki volna más mint te Becskereki?
Nem örűl úgy, mint az asszony senki;
Fölijedve borúl el nyakába,
S vígan néz a setét éjszakába.

* * *

Hamis huszár vagy te Becskereki,
Rajtad még az ördög sem tenne ki;
Majd mint a szél nyargalsz a pusztákon,
Tagjaidon lobog fehér vászon,
Be-beülsz a bugaci-csárdába,
Nagyot iszol világ boszujára;
Majd öltözöl úrfiak módjára,
Kényes nyalkán sétálsz a vásárra,
S ami szép és drága portékában,
Ami jó van s legel a pusztában,
Mihelyt szádnak szemednek megtetszik,

Átkozott kezeid azonnal megszerzik.
S nem csak marha, portéka kell neked,
Majd megvész a szép asszonyért lelked;
Azokat is rendre csalogatod,
S ha megcsaltad, oda hagyogatod,
Gonosz kalmár vagy te Becskereki,
A vármegye nyomodat rég lesi;
Nem szereti gazdálkodásodat,
Vigyázz, kötél szegi még nyakadat.
Beteg sem léssz, mégis meg kell halnod,
Kettős oszlop között fennakadnod,
Lábad alatt tüskét kerget a szél:
Megtalálod amit nem kerestél.

SALAMON

„Átok reád magyarok hazája,
Átok rád, te pártos büszke nép!
Ingadozzon fejed koronája,
S mint az árnyék légyen oly setét.
Mint kemény kard, oly kemény sziveddel
Meg ne békélj soha ten feleddel.

És te, Isten! aki fölkenettél,
Hogy viselném földön képedet,
Elfelejts, ha meg nem védelmeztél,
Nem kívánom több kegyelmedet.
Salamonnak nincs hol maradása,
Földön nyugta, égre vágyódása.“

A lesujtott angyalként imígyen
Átkozódik a futó király;
Tört sisakja, pajzsát elvetette,

S kardja csorba csonka vasból áll;
Vért piroslik hősi arculatja,
Honfivért a kardnak markolatja.

Teste dúlt, de lelke még dulottabb,
Tátog a seb véres oldalán,
De nagyobb az, jobban ég szivében
Mellyet érez vesztett koronán.
Futva fut; de bármi gyors futása,
Vele száguld keble óriása.

S már folyók és rónaság vidéki,
Bércek, völgyek elmaradtanak,
S a határnál a futó elébe
Egy vad erdő lombi hajlanak:
Ott elvész a bús lovag pályája.
Rá borúlván rengeteg homálya.

És az év jár; sárga koszorúját
Váltja, veszti a komor vadon.
Felzendűl az elholt dal koronként
A virúló ifju lombokon,
Agg a szarvas, feje ágozatján
Éve számát büszkén mutogatván.

És az évek múltán a vadonban
Domb alatt, hol forrás csörgedez,
Melyhez a vad csörtető robajjal
Jár, ha hévtől szomjan epedez:
Egy jámbornak áll kis kápolnája
Nyílt, födetlen, ég mosolyg le rája.

Egy letűzött kard a szent kereszt ott,
És az oltár isten-adta föld,

Térdepelve éjt napot hosszában
A remete ott áhítva tölt;
És ragyogva ömlik el szakála;
Mindenik száll lelki béke szála.

Kebelében szenvedély hatalmi
Rég nyugatra csillapodtanak;
Arcain vad indulat vonási
Lágy-szelídre elsimúltanak;
Egy ohajtást rejt s mond szíve, szája:
„Boldogúljon a magyar hazája!“

S elhal a nagy átok, messzetűnvén
A királynak gőgös álmai,
És az ember jobb természetének
Visszatérvén aggodalmai:
„Légy szerencsés, rokonim hazája!
S a szerencsét ten erőd táplálja!“

Így ohajt, és teste romladékán
A halálnak gyilkos karja győz,
Összeroskad, s hervadó levéllel
Eltakarja őt a sárga ősz.
S a királynak puszta sírhazája
Most vadaknak ordító tanyája.

SZÉP ILONKA

I.

A vadász ül hosszu méla lesben,
Vár felajzott nyilra gyors vadat,
S mind fölebb és mindig fényesebben
A serény nap dél felé mutat;

Hasztalan vár; Vértes belsejében
Nyugszik a vad hűs forrás tövében.

A vadász még lesben ül sokáig,
Alkonyattól vár szerencsejelt:
Vár feszülten a nap áldoztáig,
S ím a várt szerencse megjelent:
Ah de nem vad, könnyü kis pillangó,
S szép sugár lány, röpteként csapongó.

„Tarka lepke, szép arany pillangó!
Lepj meg engem, szállj rám kis madár;
Vagy vezess el, merre vagy szállandó,
Ahol a nap nyúgodóba jár.“
Szól s iramlik, s mint az ősz futása,
Könnyü s játszi a lány illanása.

„Istenemre!“ szóla felszökelve
A vadász: „ez már királyi vad!“
És legottan minden mást feledve,
Hévvel a lány nyomdokán halad.
Ő a lányért, lány a pillangóért,
Versenyeznek tündér kedvteléséért.

„Megvagy!“ így szól a leány örömmel,
Elfogván a szállongó lepét;
„Megvagy!“ így szól a vadász, gyönyörrel
A leányra nyújtva jobb kezét;
S rezzent kézből kis pillangó elszáll;
A leány rab szép szem sugaránál.

II.

Áll-e még az ősz Peterdi háza?
Él-e még a régi harc fia?

Áll a ház még, bár fogy gazdasága
S telt pohárnál ül az ősz maga.
A sugár lány körben és a vendég;
Lángszemében csábító varázs ég.

S Hunyadiért, a kidőlt dicsőért,
A kupák már felvillantanak,
Ősz vezére s a hon nagy nevéért
A vén bajnok könyei hulltanak;
Most könyüi, vére hajdanában
Bőven omlott Nándor ostromában.

„Húnyt vezérem ifju szép sugára“
Szól az ősz most „éljen a király!“
A vadásznak vér tolúl arcára
S még kupája illetetlen áll.
„Illetetlen mért hagyod kupádat?
Fogd fel gyermek és kövesd apádat.

Mert apád én kétszer is lehetnék,
És ha ittam, az nincs cenkekért;
Talpig ember akit én említék,
Nem gyaláz meg ő oly hősi vért!“
S illetődve s méltóság szemében,
Kél az ifju, tölt pohár kezében.

„Éljen hát a hős vezér magzatja,
Addig éljen, míg a honnak él!
De szakadjon élte pillanatja,
Melyben attól elpártolni kél;
Egy király se inkább, mint hitetlen:
Nyűg a népen a rosz s tehetetlen.“

S mind zajosban, mindig hevesebben
Víg beszéd közt a gyors óra ment.
A leányka híven és hívebben
Bámulá a lelkes idegent.
„Vajh ki ő, és merre van hazája?“
Gondolá, de nem mondotta szája,

„Téged is, te erdők szép virága,
Üdvözölve tisztel e pohár!
Hozzon isten egykor fel Budába,
Ősz apáddal a vadász elvár;
Fenn lakozva a magas Budában
Leltek engem Mátyás udvarában.“

Szól s bucsúzik a vadász, rivalva
Inti őt a kürthang: menni kell.
Semmi szóra, semmi bíztatásra
Nem maradhat vendéglőivel.
„Emlekezzél visszatérni hozzánk,
Jó vadász, ha meg nem látogatnánk.“

Mond szerényen szép Ilonka, állván
A kis csarnok végső lépcsején,
S homlokán az ifju megcsókolván,
Útnak indúl a hold éjjelén.
S csendes a ház, ah de nincs nyugalma:
Fölveré azt szerelem hatalma.

III.

Föl Peterdi s bájos unokája
Látogatni mentenek Budát;
Minden lépten nő az agg csodája,
Mert sok újat meglepetve lát.

A leányka titkon édes óra
Jövetén vár szép találkozóra.

S van tolongás s új öröm Budában:
Győzelemből várják a királyt,
Aki Bécset vívó haragjában
Vérboszút a rossz szomszédon állt.
Vágyva néz sok hű szem ellenébe:
Nem vidul még szép Ilonka képe,

„Hol van ő, a nyájas ösmeretlen?
Mily szerencse fordúlt életén?
Honn-e, vagy tán messze költözötten
Jár az őzek hűvös rejtekén?“
Kérdi titkon aggó gondolattal,
S arca majd ég, majd szinében elhal.

S felrobognak hadvész-ülte képpel
Újlaki s a megbékült Garák.
S a király jő, fölség érzetével
Környékezvén őt a hős apák,
Ősz Peterdi ösmer vendégére,
A király az: „Áldás életére!“

„Fény nevére, áldás életére!“
Fenn kiáltja minden hű ajak;
Százszorozva vissza zeng nevére
A hegy és völgy és a zárt falak.
Haloványan hófehér szobornál
Szép Ilonka némán és merőn áll.

„A vadászhoz Mátyás udvarában,
Szép leánykám, elmenjünk-e hát?
Jobb nekünk a Vértes vadonában,

Kis tanyánk ott nyúgodalmat ád."
Szól az ősz jól sejtő fájdalommal,
S a bús pár megy gond-sujtotta nyommal.

És ha láttál szépen nőtt virágot
Elhajolni belső baj miatt:
Úgy hajolt el, félvén a világot,
Szép Ilonka titkos bú alatt.
Társasága lángzó érzemények,
Kínos emlék, és kihalt remények.

A rövid, de gyötrő élet elfolyt,
Szép Ilonka hervadt sír felé;
Hervadása líliomhullás volt:
Ártatlanság képe s bánaté.
A király jön s áll a puszta házban:
Ők nyugosznak örökös hazában.

A HŐS SÍRJA

Sok bajnak utána az ősz dalia
Csend-lakta honába kerűl;
Vészes fiatalkori napjaira
Néz vissza reménytelenűl:
Eltűntenek ifjukor és szerelem,
A vérteli harcok, a győzödelem.

Fáradtan, elaggva, ez álmaiban
A harc s koszorúk fia él,
S bár álmain a komor ész köde van,
Még lelke busongni kevély,
A sírba letenni ohajtja fejét:
Márvány örökítse s dal üllje nevét.

S hosszú nap után borus éjszaka száll,
Felhőbe huzódik a hold.
Éjfélre a hős rideg álmainál
Felhangzik az őslaki bolt.
Kürt híja ki harcra az ősz daliát;
Vég harcra kimenni nem ója magát.

A kürt tova zengve rival,
Rémhangja betölti az éjt.
Megy bátran a hős csatagondjaival,
Érezve veszélyteli kéjt.
Megy zordon utakban a hangok után:
Nagy-messze körűle a puszta magány.

S fölzengeni hallja a harc moraját,
A férfiölő viadalt,
Küzdők rohanásit az ércsoron át,
Hall rémületes csatadalt:
Kard, dárda zörömből, a ló szabadul;
Nagy sebben alélva vitéz fia hull.

A hős tova és tova tévedezőn
A képtelen éjbe halad.
A vérbe borult, csata-dúlta mezőn
Elhallgat az éjjeli had.
S rémséges, halotti a csend, a magány
A vad rohanások, a hadzaj után.

Harmadszor a kürt riad és szomorún
Vég hangja bucsúzva kihal.
S villám sugarában az éji borún
Átrémlik emelt ravatal:
A hős temetőhelye s orma felett
Fog bús szobor, a haza képe, helyet.

Sok bajnak utána az agg dalia
Itt békehelyére talál;
Vészes, viadalteli napjaira
A századok éjjele száll.
S míg lelke dicső nyugalomnak örűl,
A hír örök éneke zengi körűl.

A SZENT EMBER

Vészek ellen
Szirtbe öltözött
Kis szigetben
Tengerzaj között
Egy viritó völgykebel nyilik meg
A tavasznak és a szerelemnek
Nem jut ember, mert csak egy van,
És neki már nem teremnek
A virágok e kis honban:
Ősz szakálla, mint a tél
Zöld tavaszba szőve
Átvilágol merre kél
A kies mezőbe.
Amit vár nem földi jó;
Lelke túl jár a világon,
Ajkiról szent imaszó
Száll az égbe hálaszárnyon.
Élte hányszor volt veszélyben,
És faláda
És hazája!
Védelmezte a nagy Isten.
S ő megérte, hogy körűle
Vére ifju koszorúja
Felzsendűle

S a szabaddá lett hazát
Már nem dulja
Ellenség és álbarát.
És a hála
Értök szálla
Évről évre a nagy éghez
A nagy égnek Istenéhez.
Itt az ősz, bár lelke gazdag,
Elfelejte már beszélni:
Ő imában tud csak élni
És azontúl ajka hallgat.
És imája vad, kegyetlen,
Gondolatban tiszta, szent bár,
De szavakban Isten ellen
Lázadást és pártütést zár:
Mintha benső érzemény
S a hazudni termett szó
Váltig meg nem egyezvén,
S mindenik bízván ügyébe,
Mint makacs két osztozó,
Felvinnék a pert az égbe.
S szent imája,
Vad danája
Hangzott messze, hangzott ígyen:
„Légyen átkozott az Isten!"
Csengve húll az ér a tóba s lenn
Partvirány közt függ a menny,
Változékony lenge kép,
Lomb közé zárt végtelenség,
Melyben hűvös napsugár ég,
S így is mely dicső, mi szép!
Fenn a lombok sudarán
Ringadozva játszik a szél;
Könnyü, lengeteg nyomán

Halk, varázsos suttogás kél
S a madárszó esti fúvolája
A vidéket álommal kinálja.
Ennyi báj közt, ennyi kéjben
Zeng a szent ember danája
Fáradatlan mondja szája:
„Légyen átkozott az Isten!“
És ha vész jön
S a föld vérét, a nagy tengert,
Mellyen szárnya tajtékot vert,
Az egekre feldobálja
S mint itélet harsonája
Átüvölt a habmezőkön;
S a szigethon rejtekében,
Mint farkas, mely kútba lépett,
Zsarnok, aki már nem véthet,
Megszorulva sír mérgében:
A szent férfi égre néz,
S hangosabban mint a vész,
Mint a tengerek nyögése,
Harsog hála-kitörése,
Zengi folyton csüggedetlen:
„Légyen átkozott az Isten!“

II.

Vész elől a szirtöbölbe
Útazók jövének
És előttök megnyilt enyhe
A völgy rejtekének.
Ott az ősz szent térden állva
Kis kereszte mellett
Súlyos átkot Isten ellen
Hőn imádva zengett.
Bámulattal körbe fogják

S hallva, mely imát szól,
Jobban mint a fergetegtől
Félnek az imától.
Csak Gerő, a jámbor püspök,
Nem csalódik benne,
Mert nem függ a szóbeszéden
Egyedűl figyelme.
Ő ez eltévedt szavakban
Legbuzgóbb imát ért,
S oktatólag közbe szólal
Isten szent nevéért.
És az ősz, hogy embert szemlél,
Ember-szózatot hall,
Szemre főre nézve hallgat
Boldog ámulattal.

S mintha lelkét feltalálná
Szíve újra élne,
A megjobbított imára
Ébred szenvedélye.

S amint zengi szóról szóra
Magasabb lesz kedve:
„Legyen áldott a nagy Isten!“
Mondja lelkesedve.

S száraz arcán, napvilága
Mellett az örömnek,
Tiszta fényes gyöngyszemekben
Szent könyűk ömölnek.

III.

Lassan mint a bőszült ember
Indúlatja,

Szűnik a vad tenger
Magas áradatja.
S oly sok élet s kincsszerek
Temetői,
Nyájasodni kezdenek
Arca mély redői.
S a hajós nép
Vígan fellép
Lenge hajlakára
Eljutandók nem sokára,
Ahol a hon
Vár fiára,
S túl a csalfa tengeráron
Leng elébe
Szép határa
Tündér képe:
Mégis a szigettanyára
Vissza-visszanéznek
S mig regélnek
Egyra másra,
Bámulattal a szent férfit
Kit, mint vélték, őriz a hit,
Épen a hajóval szemben,
Futva látják s rémületben.
Ahol a part víz felé lejt,
S a tengerbe
Hosszu keskeny nyelvet ölt be,
Mintha versenyt
Futna széllel habbal,
Ott szalad nagy sebbel-lobbal.
Most iszonnyal felsikolt a nép:
A remete a tengerre lép.
Őrületnek látszik vak merénye
S hogy halált kér oly szilárd erénye.

S im csodák csodája!
Elsímúl a hab dagálya,
S mint egy óriási szem
Bámulattól megmeredve,
Mintha jéggé fagyna nedve,
Áll a roppant víz-elem.
S már a híg mélynek felette
Jár a puszta honnak szente,
S egy rövidke pillanatban
A fedélen, a hajón van.
Ott rebegve,
Hőn esengve
Mit kereshet, mit akarhat?
Mért tevé e vészes útat?
Visszakéri szívnyugalmát:
Elfelejté jobb imáját.
Bölcs Gerő e nagy csodára
Igy szól a nép hallatára:
„Embereknek hangzik a szó,
Isten szív után itél:
Aki hisz, szeret, remél,
Az jobbjához feljutandó.
Csalfa szívre, cifra szóra,
A szerencsés hazudóra
A világ hallgat bolondúl,
A magas menny meg nem indúl.
Téged Isten
Jól megértett,
Életedben
Angyallá tett:
Mondd tovább is bátran szent imádat
És ne rettegj semmi földi vádat.“

A SZEGÉNY ASSZONY KÖNYVE

Egy szegény nő, Isten látja,
Nincs a földön egy barátja,
Agg, szegény és gyámolatlan,
Ül magán a csendes lakban.
Gyásza nincsen, gyásza rég volt,
Még midőn jó férje megholt;
De ruhája mégis gyászol:
Szíve fél a tarkaságtól.
Dolga nincs, hogy volna dolga?
Kis ebédhez nem kell szolga,
S az ebédnél nincs vendége,
Csak a múlt idők emléke.
Aki maga néz a tálba,
Azt az étel nem táplálja:
Több annak a gondolatja,
Mint amennyi jó falatja.
Gondol vissza és előre
A sok jó és bal időre.
S félig étel, félig bánat:
Mindkettőbe bele fárad.

Hejh nem így volt hajdanában
Míg nem járt özvegyruhában:
Tele kamra, tele pince
S mindig kézben a kilincse,
És szegénynek és boldognak
Vendéget nem kelle kérni:
Önként szoktak ők betérni,
Viz dicsérni, bor fecsélni,
És a gazdát nem kimélni.
A szegény, kit Isten küldött,
Ide gyakran beköszöntött,

És azon mit innen elvitt,
Lelkében nem tört meg a hit:
Nem hideg pénz, hideg arcok,
Eleség volt az ajándok.
És ha néha úgy történék,
Bár nagy ritkán, nem jött vendég,
Akkor sem lőn üres a ház,
Bőven volt az istenáldás:
Jobbra, balra a sok gyermek
Játszottak és verekedtek,
S gondjaiért az anyának
Sok bajt, örömet adának.
Hajh azóta csak bút látott,
Hogy a gazda sírba szállott:
Gyermekei szétfutottak
Napkeletnek, napnyugotnak,
S a szegény nő elhagyatva
Úgy maradt mint a szedett fa.

Az idő jár, s ő csak megvan,
Hol reményben, hol bánatban.
Szűken teng kis vagyonábúl,
És ha néha sorsa fordúl,
Gazdálkodni még most sem tud,
Ha neki van, másnak is jut:
Jobb időkből rossz szokása,
Hogy a könyeket ne lássa,
Megfelezni kis kamráját,
S maga gyakran szükséget lát.

Most ott űl az asztal mellett,
Imakönyvében keresget,
Könyvét híják Rózsáskertnek,
Melyben szent rózsák teremnek.

Régi, jó, de kopott jószág,
Melyet még csak a barátság
S egy pár ernyedt szál tart össze,
Oly igen meg van viselve.
S ím kopognak, és köhentve
Az öreg jó Sára lép be:
„Isten áldja meg, nagyasszony!
Most ugyan csak legjobb itthon.
Jó hogy ilyenkor ki nem jár,
Majd elvesztem oly nagy a sár."
„Hát mi jót hoz Sára néni?"
„Istenem! bár tudnék hozni.
Egy kéréssel jöttem volna,
Ha miatta meg nem szólna.
Oly nehéz most a szegénynek.
Tán jobb volna, ha nem élnek.
Imádságos könyvet kérnék,
Higye meg, most oly jól esnék.
Mert hiszen ha már az ember
Szépszerint jól lakni sem mer,
Már ha szűken él kenyérrel,
Éljen Isten igéjével,
Így legalább árva lelkünk
Az imádság tartja bennünk.
Itt, tudom, van heverőben:
Adjon az Isten nevében."
„Jó asszony, felelt az özvegy,
Könyvem nincs több, csak ez az egy.
De ha már úgy megkivánta,
És ettől függ boldogsága,
Vegye egy felét jó névvel,
Én beérem más felével."
S fele ide, fele oda,
Könyvét két felé osztotta.

Most a két jó öreg asszony
Hogy semmi jót ne mulasszon,
Fél könyvből, de nem fél szívvel,
Imádkoznak este reggel,
S ha van Isten mennyországban,
Nem imádkoznak hiában.

SZATIRÁK
TRÉFÁS KÖLTEMÉNYEK

LABODA KEDVE

Széles utcán, széles jó kedvében
Megy Laboda bor zúgván fejében;
S minden gyermek, aki látja,
E szót utána kiáltja:
„Hej Laboda, Laboda!
Lábod ide, amoda."

Széles utcán, széles jó kedvében
Tovább is Laboda megy vesztében,
S egy piros lány, hogy meglátja,
E szót utána kiáltja:
„Hej Laboda, Laboda!
Lábod ide, nem oda!"

S Laboda bemegyen piros lányhoz,
A lány bort hoz, csókot ad a borhoz,
Labodát ölébe zárja,
És fülébe mondogálja:
„Hej Laboda, Laboda!
Szíved nekem kaloda!"

De Laboda letekint a lányra:
„„Ki mázolt be, szívem, ily csodára?""

„Hej hej nagyon szerettem én;
De megcsalt a barna legény.
Hej Laboda, Laboda!
Ölelj meg, ne menj tova."

„„Hazudsz leány, hazudsz, mond Laboda,
Te hagytad a barna legényt oda.""
S kiönti a bort a földre,
A leányt ellöki félre.
„Hej Laboda, Laboda!
Mért haragszol Laboda?"

„„Én vagyok a szögfi, a Laboda,
Engem hagytál, te hitetlen, oda,
Ültél pince derekába,
Lemenőnek az utába.
Átkozott légy, piros lány,
Borod méreg, te sárkány.""

Zúgolódva széles bús kedvében
Megy Laboda s tántorog mentében;
S minden gyermek aki látja,
E szót utána kiáltja:
„Hej Laboda, Laboda!
Lábod ide, amoda."

GÁBOR DIÁK

Gábor diák mélyen elmerűlve
Űl a lócán, egy nagy könyv előtte;
A világért fel sem pillantana,
Ha egy filégy reá nem szállana;

De már erre csak felpillánt,
S im meglát egy fürge leánt.
„Ejnye, hugom, beh piros az orcád,
Hadd szakasszak róla egy pár rózsát.“

„„Gábor diák, hamis Gábor diák!
Hagyjon békét, mert bizony meglátják.““
„Semmi látás!“ — mond az jó kedvében —
„Lakodalom van a csók végében.“
„„Jaj ne bántson! kell sietnem, —
Elhull pártám, itt felejtem,
Ah vegye el azt a forró száját.““
„Még egy csókot!“ „„Nem, nem!““ „Kettőt
[adj hát.“ —
Gábor diák mélyen elmerűlve
Űl a lócán, egy nagy könyv előtte;
S hogy felpillant, egyszer csak elréműl,
A leány jön búsan s színtelenűl,
„Ej hugom, beh halovány vagy,
Féltelek hogy el ne hervadj.“
„„Gábor diák, átkozom a csókját,
Mikor tartjuk meg a lakodalmát?““

„Semmi átok, jőj el pünkösdnapra,
Addig, rózsám, addig menj dolgodra.
Ne egy pár csók! egyik útra való,
Másik, ha ugy tetszik, vigasztaló.“
„„Gábor diák! hátha késő
Pünkösdnapkor a menyekző?““
„Semmi késő! te világ rózsája.“
„„Ej beh hamis az a maga szája.““

Gábor diák mélyen elmerűlve
Űl a lócán, egy nagy könyv előtte;

A világért fel nem pillantana,
Pedig itt van piros pünkösd napja.
De elébe jön a leány,
S egy csecsemőt ringat karján:
„Ej ej már ezt még sem hittem volna!“
„„Most a világ engem sem csufolna.““

„S hogy mosolyog istenadta fattya!“
„„Épen ollyan, mint az édes atyja.““
„Mit csináljunk, mit tegyünk galambom!“
„„Én tudom hogy a Dunába ugrom.““
„Semmi ugrás! jer a paphoz.“
Igy szól Gábor a leányhoz,
S nagy szomorún a könyvet becsapja;
„Soha, soha, ilyen pünkösd napja!“

A HIVATLAN DALOSOK

Szerelmet énekeltek,
Szegény, szegény fiúk ti,
Pityergő, hős szerelmet,
Szerencsés, bús szerelmet,
Anakreon-szerelmet,
Újmódi, ó szerelmet,
Szerelmet mindörökké,
És mindig únodalmast,
Izetlent, érdeketlent,
Bolond, bolond, szerelmet,
Amillyen a botor lúd
Tollából folyhatott csak.

Te Lina, Laura, Melli,
Te Phyllis és te Daphne,

Vagy amiként neveznek,
Az istenért, leánykák,
Nyájas, kegyes leánykák,
Szép, jó, szelíd leánykák!
Az isten szent nevéért,
Ne higyjetek szavoknak,
És meg ne hallgassátok
Az illyetén imádót;
Hazudság, amit érez,
Hazudság gondolatja,
Amit kimond s ki nem mond,
Merő, merő hazudság.

Az istenért, leánykák
Hagyjátok őt epedni,
Hagyjátok sorvadozni;
Ha égni mondja szívét,
Hadd égjen el! nem ér az
Egy árva felsohajtást;
Ha bujdosásra készűl,
Hagyjátok elbujdosni
Világtalan világig;
Ha halni vágy buvában
Hagyjátok őt legottan
Pusztulni a világból;
Mert képes-e nagyobb bűnt
S halálosabbat ember
A földön elkövetni,
Mint aki rossz, igen rossz
Versekre mért sorokkal
Szerelmet énekelget?

AZ UNALOMHOZ

Holdvilág az arcod,
Kályha termeted,
Régi fejkötőtől
Boglyas a fejed.

Épen nem mondhatni
Hogy szép dáma vagy,
Még is tisztelőid
Száma vajmi nagy.

Válogatni nem tud
Tompa ízleted;
Aki hozzád hajlik,
Azt mind szereted.

A pimasz körökbe
Makkfilkózni jársz,
Lesben a vadásszal
Sült galambra vársz.

Régi duska társad
Minden jó uracs,
Kinek esze tálban
S szíve a kulacs.

S ami ellen annyi
Finnyás nőke küzd,
Téged el nem hajt a
Drága pipafüst;

Sőt hol orrboszantva
Porzik a tobák,

S illatot, hiú fényt
Rejtnek a szobák,

Ott is ásitozva
Gyakran megjelensz,
S bűvös álomírral
Szájt szemet befensz.

Sok kis és nagy úrnál
Ülsz te pamlagon,
Karjaidba dőlnek
Nő és hajadon.

S akik érdeketlen
Nézik a hazát,
S nyugton veszni hagynák
Legnagyobb fiát;

Kiknek embertársok
Jaja puszta hang,
Melyre nem csendűl meg
Lelkökben harang;

S aki a dologtól,
Könyvtől idegen:
Az mind édeleghet
Vaskos kebleden.

Sok munkás henyével
Írsz te verseket;
Hajdan így csinálták
Nálunk könyveket,

És mondák: „A téli
Est unalmiban
A magyar nemzetnek
E könyv írva van.

Olvasd el, magyar nép,
S tartson meg az ég!“
Mert erő, egészség
Kell hozzá elég.

Íme, szép asszonyság,
Mily sok érdemed!
Ráadásul hozzá
Adj még egy kegyet:

Valahára köztünk
Únd meg magadat,
S hordd el más világra
Régi sátrodat.

Szállj, ó szállj el tőlünk
Túl a tengeren:
Nyűg elég marad még
E jó nemzeten.

PETIKE

Bús mogorván ül Petike,
Ha ha ha!
Péter és bú! a mennykőbe,
Mi baja?
Anyja kémli hű szemekkel —
Jó öreg!

Azt gondolja, fiacskája
Tán beteg.
„Kell galuska, Peti fiam,
Eszel-e?“
„Dehogy eszem, dehogy eszem,
Ki vele.“
„Kell bor, édes szép fiacskám,
Iszol-e?“
„Dehogy iszom, dehogy iszom
El vele.“
„Kell-e sarkantyú csizmádra,
Petikém!
Kalpagodra toll s mentédre
Rókaprém?“
„Mit nekem toll, mit nekem prém,
Sarkantyú!
Ha szivemben, mint a róka
Rág a bú!“
„Kell-e könyv, a szomszéd könyve,
Biblia?“
„Mit nekem könyv, a beszéd mind
Szó fia.
Egy barátom van nekem csak,
A halál;
Az, tudom, hogy innen-onnan
Lekaszál.“
„Az egekre! Peti fiam,
Meg ne halj:
Annyi benned a sohajtás,
Mint a raj.
Át idézzem tán Juliskát?
Láthadnád?“
Szól mogorván Péter úrfi:
„Hol van hát?“

Ármány adta Péterkéje!
Még mi nem volt a bibéje!
Sem kalapja, sem mentéje,
Sem a sarkantyú zenéje,
Nem kell neki róka málja,
Sem a szomszéd bibliája;
Nem kell neki bor, galuska,
De bezzeg kell a Juliska,
Bár negédes és hamiska,
De, vidor, szép és piroska,
Sem ehetnék, sem ihatnék,
Csak Julcsával nyájaskodnék.

„Ej Petikém, szép fiam, hát
Ez a baj!
Gondom lesz rá, hogy nagyot nőj
S meg ne halj.
Most takarodj iskolába
Rossz fiú!
Meg ne lássam, hogy pityergesz
Félre bú!
Iskolában a Juliskát
Elfeledd:
Isten éltet, tíz év mulva
Elvehet'd."

MÁK BANDI

Esküszik Mák Bandi, a szomszéd is hallja,
Hogy fejét szomorú bujdosásnak adja,
Földetlen földig megy, mert Böske megcsalta!
Vele nyájaskodott, szivét másnak adta,

Ballag, ballag, már is megy a kertek alatt,
Játszik tóban a hal, de ő nem fog halat.
Nehéz káromkodást kever sohajtással,
Szája keseredik sokféle adtával.

Ballag, ballag Bandi s amint ott elballag,
Hol tó felé nyílik a kis sötét ablak,
— Hej sokat mulatott annak közelében —
Most harag és nagy bú forog elméjében.
Megáll, nagyot sohajt, nézeget befelé,
De Böske még nem jön a kerten kifelé.
Bandi megindúl, de bundáját honn hagyta:
Haza kell még menni, ez a gondolatja.
Megy, megjön s a bundát tó szélén leteszi;
Hej nehéz a bunda, mert nagy bú terheli.
Csak sóhajt, csak búsúl, és csak néz befelé,
Hiába! Böske még nem indúl kifelé.
Mert a felső színben a tehenet feji,
Gyakran fohászkodik és hullnak könnyei.
Megint csak megindul Bandi, de nem mehet.
Cifra bokréta van tükörfia megett;
A hitetlen Böske még tegnap kötötte,
Nagyon megkivánja, haza megy érette.
Lassan megy, mint akit akasztani visznek:
Nem lehet több kínja vesztendő embernek.
Hiába, hasztalan, már megint csak itt van:
Föld is nyög alatta nehéz bánatjában.
De Böske csak nem jön a kerten kifelé,
Akármint tekinget Mák Bandi befelé.
Harmadszor is Bandi még csak haza megyen,
Gondolja, valami tán még van a szegen.
Van is; de nem egyéb, egy üres tarisznya;
Azt nagy szomorúan nyakába akasztja.
Most már nincsen többé, miért haza menjen;

Ideje, ha akar, hogy útnak eredjen.
Immáron megyen is végső elszánással,
Szárcsa, réce nézik vidor bámulással:
Egy szikrát sem félnek nehéz bundájától,
Lesütött fejétől, lassu járásától,
Ha ő velök együtt most madár lehetne,
A tó fenekére mélyen lemerülne,
Megfogódznék a nád keserű torzsában,
Ott halna meg a nagy víz alatt buvában.
De ő már csak megyen; mert nyakán az iga,
Bár szíve csikorog mint a rossz talyiga.
S mit látnak szemei? Amint néz befelé,
Böske csakugyan már megindult kifelé.
Ólban és konyhában dolgát elvégezte,
Lépéseit ide jó isten vezette.
Fekete szép haját a nap ragyogtatja,
Szálló sugárait rajta elnyugtatja.
Piros mint a pipacs sírástól orcája,
Most is harmatozik két szeme pillája.
S Bandi mint a részeg nem jár egyenesen:
Utat kanyarodva Böske felé veszen.
Szerelem és harag és bú forrnak benne,
Ha rossz csupor volna, tán el is repedne.
„Hejh Böske, dolgodban úgy áldjon istened,
Amint megszolgáltad és magad keresed.
Nézd, elbúsultomban lettem bújdosóvá,
El is megyek én még, Isten tudja hová.
Háromszor, mert sokat otthon felejtettem,
Elkezdett utamból vissza-visszatértem;
Addig a fényes nap rajtam elnyúgodott,
Nagy bujdosásomban setétségnek hagyott.
Azt gondoltam, ha még egy kis szived volna,
Lejönnél s előmbe szemed világolna:
Keskeny a híd nagyon, meglátnám az utat,

Hozzád siettemben nem szegném nyakamat."
De Böske így felel: „Mit mondasz te nekem?
Hogy bürün mentedben világolna szemem:
A tűz sem világít ha rá zápor esik,
Szemem mint a sűrű zápor úgy könyvezik."
Igy szól és lemegyen, megbotlik a lába,
Estében Bandinak borúl a nyakába.
Bandi sem aluszik, Böskét megöleli,
S nagy elbúsulással tovább, tovább viszi,
Viszi és esküszik: „Bakony erdejébe
Elviszlek, galambom, világ közepébe.
Magas hegyek között őz és szarvas legel,
Egy forrásból iszik szegény legényekkel.
Ott terem a sok pénz vén zsidó zsebében,
Kit zivatar kerget a csere szélében.
Ott sütöd te nekem ingyen kenyeremet,
Meg nem vett vászonból varrod rét üngömet,
Ott hallgatjuk együtt zöld erdő zúgását,
Párja után nyögő gilice búgását,
Sátort üt fölöttünk minden fának lombja:
Te leszesz szivemnek szelíd vadgalambja."—
De Böske így felel erre szép okokkal:
„Jaj nem jó ott lakni dühös farkasokkal.
Zöld erdőnek lombja, száraz fának ága
Sok szegény legénynek lett rosz mulatsága.
Ne vígy tovább rózsám, látod úgy is megyek,
Neked oltár előtt nagy esküvést teszek:
Teljes életemben Isten úgy áldjon meg.
Mint hozzád hű vagyok s igazán szeretlek."
Erre nagy útjából Bandi visszaindúl:
Bakony erdejéhez még képpel sem fordul,
Szánt, vet, gazdálkodik szép feleségével,
S megtelik a kis ház sok apró gyermekkel.

TÓT DEÁK DALA

Ha kedvem elborúl,
Mert pénzem nincs, vagy nem is volt,
Nadrágom, csizmám csupa folt,
S kapcám mégis szorúl:
Csak rajtad bámulok,
S tüstént kigyógyulok,
Roppant világ,
Dicső világ!

Mi szépek tájaid:
A hegy, völgy és a nagy terek,
Hol dús kalászok rengenek,
És zöld borág virít;
Mely drága gyűjtemény,
És ez mind nem enyém!
Ó szép világ,
Gazdag világ!

Akárhová megyek,
— S miért ne mennék? nem tudom —
Szép városokhoz visz a nyom,
Hol megpihenhetek;
Pedig látá az ég,
Egy házat sem rakék.
Ó szép világ,
Pompás világ!

S ha féktelen vizár,
Jég, tűz, vihar pusztítanak,
S ház és mező megromlanak:
Mi gondom? semmi kár!

Az ég be nem szakad,
A föld még megmarad.
Erős világ,
Szilárd világ!

S ha itt-ott éhezem,
Mi baj? van aki jól lakott,
És hány van, aki jót ivott!
Ha ezt elképzelem:
Étvágyam csöndesűl,
A sor majd rám kerűl.
Ó jó világ,
Boldog világ!

S nem ingyen süt-e rám
Az Isten napja mindenütt?
Kivévén, már ha lefeküdt,
S akkor sincs éjszakám:
A hold leszen napom,
Világát bámulom.
Arany világ,
Ezüst világ!

S ha mindezt megunom,
Csak tőlem függ, mivé legyek,
A legdicsőbb magyar leszek,
Mihelyt csak akarom:
Hazám naggyá teszem,
Ki szólhat ellenem?
Dicső világ,
Magyar világ!

S ha majd nagy úr leszek:
Ispán, alispán, potrohos,

Magam, cselédem aranyos,
S mind rajtam függenek:
Ki hinné: én vagyok,
Ki most itt koplalok?
Ó szép világ,
Dicső világ!

MIT CSINÁLUNK?

Mit csinálnak Magyarhonban?
Esznek, isznak és danolnak.
Semmi baj sincs? semmi gondrém,
Hogy majd érte meglakolnak?
Van biz' itt baj; de hiába
Enni csak kell az embernek;
S inni hogy ne kéne, ahol
Olly dicső borok teremnek:
Csakhogy aztán
Majd ha ember kell a gátra,
Korhely-gyáván
Ne maradjon senki hátra.

Mit csinálnak Magyarhonban?
Esznek, isznak, álmadoznak,
Semmi baj sincs? semmi gondrém,
Hogy az álmok megszakadnak?
Van biz' itt baj; de hiába
Ollyan édes álmadozni!
S néha tán jobb, mint fejünkkel
Faltörősdit játszadozni:
Csakhogy aztán,
Majd ha ember kell a gátra,
Álmos-gyáván
Ne maradjon senki hátra.

Mit csinálnak Magyarhonban?
Esznek, isznak, gondolkoznak.
És miről az istenadták?
Hogy tán élni kén' a honnak!
Kár biz' az; de már hiába,
Gondolatnak nincsen gátja,
És ha úgy van, amint mondják,
Gondolat a tettek bátyja:
    Csakhogy aztán,
    Majd ha ember kell a gátra,
    Méla-gyáván
    Ne maradjon senki hátra.

Mit csinálnak Magyarhonban?
Esznek, isznak, hadakoznak,
Szörnyüség! — No nem kell félni,
Csak szavakkal kardlapoznak.
Kár a szóért; de hiába
Szóból ért a magyar ember,
S gyakran a szó dolgokat szül,
Gyakran a szó éles fegyver:
    Csakhogy aztán
    Majd ha ember kell a gátra
    Nyelves-gyáván
    Ne maradjon senki hátra.

Mit csinálnak Magyarhonban?
Esznek, isznak s tán dolgoznak?
Félig-meddig; mert nem tudják
Másnak lesz-e vagy magoknak.
Ennyi is kár; de hiába
Munka jobb a koplalásnál,
S jobb az edzett kar, ha ép vagy,
Mint ha selymen sántikálnál.

És hogy aztán,
Majd ha ember kell a gátra,
Gyenge gyáván
Ne maradjon senki hátra.

Mit csinálnak Magyarhonban?
Szőnek, fonnak és akarnak —
Tán vakarnak? semmi tréfa!
Posztó is kell a magyarnak.
Hát takács-e a magyar nép?
Nem szégyenli a vetéllőt?
Semmi baj! tán összefűzi,
Amit a sors egybe nem szőtt:
Csakhogy aztán,
Majd ha ember kell a gátra,
Gépi-gyáván
Ne maradjon senki hátra.

És, pedig — mit is beszéltem?
A vadásznak jó a cserje;
A költő had álmadozzék;
A kovács a vasat verje.
Minden ember amihez tud,
Ahhoz lásson télen nyáron,
S a paraszt borbély helyében
Úr-szakállat ne kaszáljon.
És hogy aztán,
Majd ha ember kell a gátra,
Aki hitvány,
Félre tőlünk, menjen hátra!

A SORS ÉS A MAGYAR EMBER
(REGE)

A sors előtt (ki légyen
E nagy szeszélyü nő,
Jól tudja minden jámbor)
Áll egy esedező.

Fél vállán ócska mente,
Rezes kard oldalán,
Az üstök hátra kötve
Lóg, mint egy buzogány,

Lóháton rég nem ült már,
De vén bokáiról
Az elpártolt időknek
Vas sarkantyúja szól.

Azonban drága kedve
Már jócskán oda van:
Sirásra ferdült szája,
Beszéde súlytalan.

De sorsasszonyt (szerencse!)
Épen vigan lelé,
Mert egy nagy égő várost
Pöfékelt felfelé.

Forgószél-pipaszára
Füstölt, mint a pokol,
Mig lenn az árva ember
Veszettül bőg s dobol.

„Mi baj, szívem magyarkám?
Beszéld el szaporán,
Mi kéne még, ha volna?
Kell egy pipa dohány?

Már adtam gazdag földet,
Csatákat, diadalt,
Sok őst és cifra köntöst
És mennyi hivatalt!

De szólj, mi kell? legyen meg!“
Szólt sors és úgy pipált,
Hogy egyre-másra nap, hold
Tüszkölve felbakált.

De a magyar — mit tudna,
Ha még pipázni sem? —
Csak nem is hunyorított;
(Ez már aztán a szem!)

Sőt mintha észre jőne
A füst hullámiban,
Panasszal elsorolni
Kezdé, mi baja van.

Kért hosszu békeséget
És csendes háborut
Oly félét, mint a permet,
Mely kár nélkül lefut.

Egy kis reszelt alkotmányt,
És hű jobbágyokat,
Lengyelnek pénzt, Tokajnak
Jó bort, pedig sokat.

Sőt híreért kivánta,
Hogy tenger is legyen,
Hallá: mi ritka látvány
A tenger a hegyen.

S hogy vesszen a pityóka,
Teremjen csak buza,
Juhának gyapja nőjön,
Melyet már megnyuza.

S hogy lenne télen, nyáron
Jó utja (majd ha fagy!)
Mert hejh, Ráró nem indít,
Bár buzgósága nagy.

S kivána sok bolondot
És jókat is vegyest,
Míg a beszélgetőket
Megcserkelé az est.

Sors istennő megunta
E hosszu dolgokat,
Ásít mint egy repedt ég,
Oly szörnyü nagyokat.

S már jobbadán igérget,
Mit ád és mit nem ád,
Csakhogy lerázza végre
A rozsdás daliát.

S borzasztó! miglen alkvék,
Ásíta, nyöge, fútt,
Elejté pipaszárát,
Pipája kialutt.

A gaznép ott a földön
Kioltá a tüzet.
Mondják, egész cseberrel
Hordták rá a vizet.

Ez aztán már boszúság!
Lőn szörnyü végezet:
„Legyen meg, amit kértél,
Csak hogy hasznát ne vedd.“

* * *

Az ócska honfi ekkor
Nagy búsan haza ment,
Sok üdvös éven átal
Eszméletlen pihent.

Meglőn a hosszu béke,
De ő nem dolgozott:
A gaztól parrag földe
Farkasbundát kapott.

Tanulni nem volt kedve.
Miből, ha könyve nincs?
Könyvet csinálni szégyen,
Hol kutyabőr a kincs.

És könyvet venni? kölcsön!
Úgy már megengedem;
A sógor bőven szolgált
S lőn újabb gyötrelem.

A sors-üldözte fajnak
A tudomány is árt:

Korccsá lett, mint az öszvér,
Hazája ellen párt.

És már tanult, tudott is
Sok tarkát és keselyt:
Elméje, szíve, nyelve
Külföld után delejt.

Hát még a többi tréfa!
Ha tán kapált vetett,
A szomszéd elseperte
A gabnát, szüretet.

S a lengyel a zsidónak
Fizetne örömest,
De annyi bal esethez
Nem óhajt ecetet.

S az ország visszafordúl,
Úgy, mint Árpád lelé:
Regényes szép vadonság
Ásít az ég felé.

S dágványos út, kidőlt ló,
Száz tenger egy helyett:
Rút posvány és morotvák,
A föld rongyolt sziget.

Van csendes háború is:
Saját vérén vitéz,
Megvásárolt kezekkel
Egymást kiölni kész.

Szegény magyar! tulajdon
Vérébe vert csapot,
Hogy rajta német és tót
Két fülre kacagott.

* * *

„Sok ami sok! megálljunk“
Kiált sors: „halld magyar!
Ezt még sem így gondoltam.“
S új alkuvást akar.

De a magyar föleszmélt,
Szégyennel homlokán,
Szivében mély keservek,
Haragtól fél pogány.

Lehányja régi bőrét
S pusztán, de ifjan áll,
Bevárni a csalárd sors
Honának mit ajánl.

Sors asszony a belépőt
(Tetszett az új legény)
Kéjtelve súlyogatta
Szemének mérlegén.

És szóla: „Mit kivánnál
Ifjú hűségedért?
„Semmit!“ szólt eltökélten
A honfi: „semmi bért!

Asszonyszeszélyre többé
Hazám nem bizhatom:

Mit tenni hátra van még,
Magamra vállalom.

Kiolvasom szeméből,
Mi az, mit tenni kell,
S megváltom őt szivemnek
Legtisztább vérivel.

S élek halok: de többé
Vak ámitásaid
Nem fogják fátyolozni
E honnak napjait."

* * *

Azóta foly a munka
Jól, rosszúl, mint lehet:
A sors borongva néz el
A küzdő hon felett.

A VÉN CIGÁNY
UTOLSÓ KÖLTEMÉNYEK

AZ EMBEREK

I.

Hallgassatok, ne szóljon a dal,
Most a világ beszél,
S megfagynak forró szárnyaikkal
A zápor és a szél,
Könyzápor, mellyet bánat hajt,
Szél, mellyet emberszív sohajt.
Hiába minden: szellem, bűn, erény;
Nincsen remény!

II.

Hallátok a mesét: a népnek
Atyái voltanak,
S amint atyáik vétkezének,
Ők úgy hullottanak!
A megmaradt nép fölsüvölt:
Törvényt! s a törvény újra ölt.
Bukott a jó, tombolt a gaz merény:
Nincsen remény!

III.

És jöttek a dicsők, hatalmas
Lábok törvény felett.
Volt munka: pusztitott a vas!
S az ember kérkedett.

S midőn dicsői vesztenek,
Bújában egymást marta meg.
S a hír? villám az inség éjjelén:
Nincsen remény!

IV.

És hosszu béke van s az ember
Rémítő szapora,
Talán hogy a dögvésznek egyszer
Dicsőbb legyen tora:
Sovár szemmel néz ég felé,
Mert hajh a föld! az nem övé,
Neki a föld még sírnak is kemény:
Nincsen remény!

V.

Mi dús a föld s emberkezek még
Dúsabbá teszik azt,
És mégis szerte dúl az inség
S rút szolgaság nyomaszt.
Igy kell-e lenni? vagy ha nem,
Mért oly idős e gyötrelem?
Mi a kevés? erő vagy az erény?
Nincsen remény!

VI.

Istentelen frígy van közötted,
Ész és rosz akarat!
A butaság dühét növeszted,
Hogy lázítson hadat.
S állat vagy ördög, düh vagy ész,
Bármellyik győz, az ember vész:
Ez őrült sár, ez istenarcu lény!
Nincsen remény!

VII.

Az ember fáj a földnek; oly sok
Harc- s békeév után
A testvérgyűlölési átok
Virágzik homlokán;
S midőn azt hinnők, hogy tanúl,
Nagyobb bűnt forral álnokúl.
Az emberfaj sárkányfog-vetemény:
Nincsen remény! nincsen remény!

ORSZÁGHÁZA

A hazának nincsen háza,
Mert fiainak
Nem hazája;
Büszke fajnak
Küzdő pálya,
Mellyen az magát rongálja,
Kincsnek, vérnek rossz gazdája.
És ó szégyen! rosszra jóra,
Még szavazni jár dobszóra.
Ura s rabja millióknak
Kik gyülölnek és dacolnak;
Zsarnok, szolga egy személyben,
Ki magával sincs békében.
S vas eszével
Jég szivével
Fölmerűl a külfaj árja,
A meleg vért általjárja,
És a nemzet áll fagyottan
Tompa, zsibbadt fájdalomban.
Nincsen egy szó

Összehangzó
Honfiaknak ajakáról,
Nincsen egy tett
Az eggyé lett
Nemzet élete fájáról.

A hazának nincsen háza. Mért?
Volt idő midőn nevére
Fölkelének s amit kére
Nem keresvén cifra szóban,
Ami a szív legmélyén van,
Adtak drága bért,
Adtak érte vért.
Most midőn leszállt a béke,
S a vérontó harcnak vége,
S a hazának,
Mint anyának,
Aki gyermekei körében
Áll ragyogva örömében,
Földerűlne boldog napja,
Most fejét szenny s gyász takarja.
Földön futva,
Bujdokolva,
Mint hivatlan vendég száll be
A szegény s kaján telekbe,
Hol nevét rút ferditésben
Ismerik csak átokképen.
Neve: szolgálj és ne láss bért.
Neve: adj pénzt és ne tudd mért.
Neve: halj meg más javáért.
Neve szégyen, neve átok:
Ezzé lett magyar hazátok.

A NEFELEJTSHEZ

Nefelejts! te gyáva kékszemű virág,
Kit birkaképpel néz a kábaság,
Kit annyiszor megemlít szerelem,
És a barátság, két hős érzelem,
Kit sírra és kebelre egyaránt
Tűzdelnek gyengéd búcsújel gyanánt,
Mi vagy te jámbor gyom, hogy tégedet
Segédűl hí a hű emlékezet?
A síron fázol, hervaszt a kebel,
Élet, halál rád egy romlást lehel,
S te hű emlék vagy? mely nem változik?
Míg a hűség tart — egy pillantatig.
Igen! szemed ha volna fekete,
Mint a korom, hogy írhatnál vele,
S a jókkal szembenéző álnokot
Lefestenéd, hogy rútúl hazudott,
Az élet fényben úszó árjain
Átrémlenél, mint feddő durva szín:
Ne felejtsd el szent nagy esküdet, király!
Ne felejtsd a hálát, nép, ha feljutál,
Ne felejtsd el, gyermek, ősz szülőidet,
Szülő, ne hagyd elveszni gyermeked,
Ne felejtsd a munkát és becsületet,
Hogy a jutalmat a szerint vehesd,
Ne felejts el lenni ember s hű barát,
Soha ne felejtsd el, honfi, a hazát!
Ha erre intenél, szelíd virág,
S hervadna, nem te, aki bűnbe vág,
Akkor volnál valódi nefelejts,
Most vagy, hogy gyarló lelkeket megejts.

EMLÉKKÖNYVBE

Setét eszmék borítják eszemet.
Szivemben istenkáromlás lakik.
Kivánságom: vesszen ki a világ
S e földi nép a legvégső fajig.

Mi a világ nekem, ha nincs hazám?
Elkárhozott lélekkel hasztalan
Kiáltozom be a nagy végtelent:
Miért én éltem, az már dúlva van.

Ily férfitól, nemes hölgy, mit kivánsz
Emléklapodba? Inkább adj nekem
Hitet, sejtelmet, egy reménysugárt,
Hogy el nem vész, hogy él még nemzetem.

Koldulni járnék ily remény- s hitért,
Megvenném azt velőm- és véremen.
Imádkozzál — te meghallgattatol —
Az tán segíthet ily vert emberen.

ELŐSZÓ

Midőn ezt írtam, tiszta volt az ég.
Zöld ág virított a föld ormain.
Munkában élt az ember mint a hangya:
Küzdött a kéz, a szellem működött,
Lángolt a gondos ész, a szív remélt
S a béke izzadt homlokát törölvén
Meghozni készült a legszebb jutalmat,
Az emberüdvöt, mellyért fáradott.

Ünnepre fordúlt a természet, ami
Szép és jeles volt benne megjelent.

Öröm- s reménytől reszketett a lég,
Megszülni vágyván a szent szózatot,
Mely által a világot mint egy új, egy
Dicsőbb teremtés, hangján üdvözölje;
Hallottuk a szót. Mélység és magasság
Viszhangozák azt. S a nagy egyetem
Megszünt forogni egy pillantatig.
Mély csend lőn, mint szokott a vész előtt.
A vész kitört. Vérfagylaló keze
Emberfejekkel labdázott az égre,
Emberszivekben dúltak lábai.
Lélekzetétől meghervadt az élet,
A szellemek világa kialudt,
S az elsötétült égnek arcain
Vad fénnyel a villámok rajzolák le
Az ellenséges istenek haragját,
És folyton folyvást orditott a vész,
Mint egy veszetté bőszült szörnyeteg.
Amerre járt, irtóztató nyomában
Szétszaggatott népeknek átkai
Sohajtanak fel csonthalmok közől,
És a nyomor gyámoltalan fejét
Elhamvadt városokra fekteti.
Most tél van és csend és hó és halál,
A föld megőszült;
Nem hajszálanként, mint a boldog ember,
Egyszerre őszült az meg mint az Isten,
Ki megteremtvén a világot, embert,
A félig istent, félig állatot,
Elborzadott a zordon mű felett
És bánatában ősz lett és öreg.

Majd eljön a hajfodrász, a tavasz,
S az agg föld tán vendéghajat veszen,
Virágok bársonyába öltözik.
Üvegszemén a fagy fölengedend,
S illattal elkendőzött arcain
Jó kedvet és ifjúságot hazud:
Kérdjétek akkor azt a vén kacért,
Hová tevé boldogtalan fiait?

MINT A FÖLDMIVELŐ

Mint a földmivelő jól munkált földbe magot vet
S várja virúlását Istene s munka után:
Úgy a sírokkal felszántott földbe halottit
Hordja koronként a végtelen emberiség,
És haloványan a dús, a szegény és a koronás [fők
Mennek alá, víg, bús, balga, mogorva [vegyest.

A VÉN CIGÁNY

Húzd rá cigány, megittad az árát,
Ne lógasd a lábadat hiába;
Mit ér a gond kenyéren és vízen,
Tölts hozzá bort a rideg kupába.
Mindig így volt e világi élet,
Egyszer fázott, másszor lánggal égett;
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot;
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal!

Véred forrjon mint az örvény árja,
Rendüljön meg a velő agyadban,
Szemed égjen mint az üstökös láng,
Húrod zengjen vésznél szilajabban.
És keményen mint a jég verése,
Oda lett az emberek vetése —
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot;
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal!

Tanulj dalt a zengő zivatartól,
Mint nyög, ordít, jajgat, sír, és bömböl;
Fákat tép ki és hajókat tördel,
Életet fojt, vadat és embert öl;
Háboru van most a nagy világban
Isten sírja reszket a szent honban.
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot;
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal!

Kié volt ez elfojtott sohajtás,
Mi üvölt, sír e vad rohanatban,
Ki dörömböl az ég boltozatján,
Mi zokog mint malom a pokolban?
Hulló angyal, tört szív, őrült lélek,
Vert hadak vagy vakmerő remények?
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot:
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal!

Mintha újra hallanók a pusztán,
A lázadt ember vad keserveit,
Gyilkos testvér botja zuhanását,
S az első árvák sírbeszédeit,
A keselynek szárnya csattogását,
Prometheusz halhatatlan kínját,
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot;
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal!

A vak csillag, ez a nyomorú föld
Hadd forogjon keserű levében,
S annyi bűn, szenny s ábrándok dühétől
Tisztuljon meg a vihar hevében,
És hadd jöjjön el Noé bárkája,
Melly egy új világot zár magába.
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot;
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal!

Húzd, de még se, — hagyj békét a húrnak,
Lesz még egyszer ünnep a világon;
Majd ha elfárad a vész haragja,
S a viszály elvérzik a csatákon,
Akkor húzd meg újra lelkesedve
Isteneknek teljék benne kedve.
Akkor vedd fel újra a vonót,
És derűljön zordon homlokod.
Szűd teljék meg az öröm borával,
Húzd, s ne gondolj a világ gondjával.

FOGYTÁN VAN NAPOD

Fogytán van a napod,
Fogytán van szerencséd,
Ha volna is, minek?
Nincs ahová tennéd.
Véred megsürűdött,
Agyvelőd kiapadt,
Fáradt vállaidról
Vén gunyád leszakadt.
Fogytán van erszényed,
Fogytán van a borod,
Mire virradsz te még,
Szegény magyar költő,
Van-e még reménység?
Lesz-e még hajnalod?
Férfi napjaidban
Hányszor álmodoztál,
Büszke reményekkel
Kényedre játszottál! . . .

UTÓSZÓ

GYULAI Pál kiadásától eltérően Vörösmarty legszebb lírai költeményeit nem egységes időrendben, hanem nagyobb csoportokba elosztva kapja az olvasó. Felosztásunk első pillanatra tisztán formainak és műfajinak látszik (költemények antik és modern formában, ódák és balladák stb.) mégis úgy érezzük, hogy vele Vörösmarty belső fejlődését tudjuk reprezentálni, mégpedig sokkal találóbban, mintsem ezt a szigorú időrend véletlenjei megengednék.

Vörösmarty a klasszikus formákból nőtt ki, Virág és Berzsenyi voltak az első mintaképei, illő tehát, hogy e fajta költeményei kerüljenek az első helyre. De ez a hatás a külső formánál tovább nem jutott, Vörösmarty lényegében izig-vérig romantikus költő volt s ezt nemcsak szertelen fantáziája, hanem nyelvének rendkivül gazdagsága és merész, újszerű fordulatai is igazolják.

Az igazi romantikus ér, az epikán át is diadalmasan érvényesülő líra a modern formákban irott költeményeiben érvényesül a leghatásosabban. Nincs az érzelmek hullámzásának az a finom árnyalása a legkönnyebb

játszi pajzánságtól a legkomorabb, lüktető szenvedélyig, mely meg ne tudná találni a maga legillőbb kifejezését a legváltozatosabb versformák sorozatában. Az ódák, szatirák és balladák képviselik a legtökéletesebb műfajokat, Vörösmarty művészetének legérettebb periódusát. Balladáit, sőt legendáit is, joggal ide sorolhatjuk, mert bennük is a legtisztább líra jut kifejezésre, emlékezzünk vissza akár a Hedvigre, akár a Szép Ilonkára! Nemcsak azokra a dús lírai részletekre gondolok, melyek ezekben a költeményeiben is, mint nagyobb epikai műveiben lépten-nyomon fölfakadnak s az elbeszélés nyugalmát folytonosan megzavarják, de ezzel egyszersmind megélénkítik és állandó pezsgésben tartják, hanem célzok főképen e költemények ismert élményi hátterére, amely mindennél jobban igazolja, hogy mennyire jogosult és elkerülhetetlen volt itt a lírai karakter.

A költemények utolsó csoportja, melyet A vén cigány gyűjtő-cím alá foglaltunk, látszólag megbontja a felosztás formai egységét. De csak látszólag, mert hiszen mondottuk, hogy e külső szempont csupán a belső fejlődés ábrázolására szolgált alkalmul. Az öreg Vörösmarty, a vén cigány, utolsó költeményeit, formai és műfaji tekintetben bármilyen eltérők, egy hatalmas hangulati kapcsolat fogja össze: egy pusztulásra itélt lángelme kétségbeesett följajdulása, meghasonlása önmagával és a világrenddel, mely a legsivárabb reménytelenségig, az erkölcsi nihilizmusig sodródik és egyetlen, örök mentsége, hogy olyan

megrenditő szavakat talál bomlott érzéseinek kifejezésére, a nyelvnek, ritmusnak, zenének olyan szépségeit eleveníti meg benne, amire a magyar költészet történetében még nem volt példa. A Múzsa, kihez minden nő között a leghűebb maradt, a szegény, beteg, züllött költőt végső kétségbeesésében mártirrá magasztositotta.

Budapest, 1921. szeptember havában.

KIRÁLY GYÖRGY.

TARTALOM

ÁLOM ÉS VALÓSÁG

KÖLTEMÉNYEK ANTIK FORMÁBAN

A MERENGŐHÖZ

KÖLTEMÉNYEK MODERN FORMÁBAN

ÓDÁK

HAZAFIAS KÖLTEMÉNYEK

BALLADÁK

KISEBB ELBESZÉLŐ KÖLTEMÉNYEK

SZATIRÁK

TRÉFÁS KÖLTEMÉNYEK

A VÉN CIGÁNY

UTOLSÓ KÖLTEMÉNYEK

✱KNER IZIDOR✱
KÖNYVNYOMTATÓ MCMXXI.
✱ESZTENDŐBEN✱
NYOMTATTA GYOMÁN

✱

„A MERENGŐHÖZ“
CIMÜ ANTHOLÓGIA
VÖRÖSMARTY MIHÁLY
LEGSZEBB KÖLTEMÉNYEIBŐL A
KNER-KLASSZIKUSOK
VI. KÖTETE.
MEGJELENT 1200 PÉLDÁNYBAN.
A FAMETSZÉSŰ KÖNYVDISZEKET
KOZMA LAJOS
RAJZOLTA

✱